

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2010:30
ISSN 1654-0247

Evidensbaserat arbetssätt på bibliotek

Erfarenheter av användningen av EBLIP

EVA THORELL

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Författaren**

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel:	Evidensbaserat arbetssätt på bibliotek: Erfarenheter av användningen av EBLIP
Engelsk titel:	Evidence-based practice in a library setting: Experiences from using EBLIP
Författare:	Eva Thorell
Kollegium:	Kollegium 4
Färdigställt:	2010
Handledare:	Arja Mäntykangas
Abstract:	<p>The purpose of this thesis is to shed light on how evidence-based librarian and information practice (EBLIP) is understood and practised at some Swedish hospital libraries, and also to analyze how EBLIP functions as a strategy to bridge the gap between research and practice as described by Haddow & Klobas. The theoretical framework for the study is partly based on Haddow & Klobas description of the gap between research and practice in the field of LIS and partly a description of the EBP-process which plays a key role in the use of EBLIP. Interviews have been done with four people, three librarians, all with management experience, and an academic development officer, active at three different hospital libraries where EBLIP is practiced. All informants believed that it is important to make use of research results in order to improve services and practice. In their efforts to apply the research findings the informants face a number of hindrances, which indicates a gap between research and practice. The majority of the informants describe EBLIP as a concept by which they mean an approach, a process and skills training. With regard to the EBP process two approaches could be distinguished. First, to follow the EBP-process stepwise with the aim of changing the work. Second, to elaborate on each step aiming to introduce the process and training skills in using scientific material and EBLIP. A number of activities at the different libraries have been identified to be included in the implementation of EBLIP. These activities seem to serve as strategies to bridge most, the extent not established, of the different forms of gaps between research and practice.</p>
Nyckelord:	forskning – praktik, kommunikationsgap, forskningsanvändning, evidensbaserat arbetssätt, evidensbaserat biblioteksarbete, EBLIP

1. INLEDNING	5
1.1 EVIDENSBASERAT ARBETSSÄTT – EN ÖVERBLICK AV SPRIDNINGEN.....	7
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	8
1.3 AVGRÄNSNINGAR	8
1.4 VAL AV UNDERSÖKNINGSMETOD, URVAL OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	9
1.5 BESKRIVNING AV CENTRALA TERMER OCH BEGREPP.....	10
2. TIDIGARE FORSKNING.....	13
2.1 FORSKNING – PRAKTIK.....	13
2.1.1 <i>Forskningsanvändning</i>	13
2.1.2 <i>Kunskapsbasen</i>	14
2.1.3 <i>Gap mellan forskning och praktik</i>	15
2.1.4 <i>Strategier för att minska gapet</i>	16
2.2 EBLIP SOM STRATEGI.....	18
2.2.1 <i>EBLIP – definitioner</i>	18
2.2.2 <i>EBLIP – användbarhet</i>	19
2.2.3 <i>EBLIP – värdering av studiedesign</i>	23
2.2.4 <i>EBLIP – kritik</i>	27
2.3 SAMMANFATTANDE KOMMENTARER	29
3. TEORETISK REFERENSRAM.....	31
3.1 GAPET MELLAN FORSKNING OCH PRAKTIK.....	31
3.1.1 <i>Olika former av gapet enligt Haddow & Klobas</i>	31
3.1.2 <i>Strategier för att överbrygga gapet</i>	35
3.2 EBP-PROCESSEN	37
3.2.1 <i>Formulering av frågeställning (steg 1)</i>	37
3.2.2 <i>Informationssökning (steg 2)</i>	39
3.2.3 <i>Kritisk granskning (steg 3)</i>	39
3.2.4 <i>Tillämpning (steg 4)</i>	40
3.2.5 <i>Utvärdering (steg 5)</i>	41
3.3 SAMMANFATTANDE KOMMENTARER.....	41
4. EMPIRISK UNDERSÖKNING.....	43
4.1 PRESENTATION AV INFORMANTER OCH BIBLIOTEK.....	43
4.2 BIBLIOTEKSVERKSAMHETENS FORSKNINGSANKNYTNING.....	45
4.2.1 <i>Samverkan forskning – praktik</i>	45
4.2.2 <i>Professionalitet och vetenskapligt förhållningssätt</i>	46
4.3 EBLIP SOM ARBETSSÄTT – UTGÅNGSPUNKTER OCH MOTIV.....	47
4.3.1 <i>En första kontakt med EBLIP</i>	47
4.3.2 <i>Anledningarna till att använda sig av EBLIP</i>	48
4.3.3 <i>Ledningens roll för implementering av EBLIP</i>	49
4.4 EBLIP SOM ARBETSSÄTT – IMPLEMENTERING.....	49
4.4.1 <i>Tidskriftsklubb</i>	50
4.4.2 <i>EBP-processens fem steg</i>	51
4.4.2.1 <i>Formulering av frågeställning (steg 1)</i>	52
4.4.2.2 <i>Informationssökning (steg 2)</i>	53
4.4.2.3 <i>Kritisk granskning (steg 3)</i>	54
4.4.2.4-5 <i>Tillämpning och utvärdering (steg 4 och 5)</i>	56
4.4.2.6 <i>De fem stegen – sammanfattning</i>	57
4.5 HINDER FÖR ANVÄNDNING AV EBLIP.....	57

5. ANALYS OCH DISKUSSION.....	61
5.1 FORSKNINGSANVÄNDNING – VIKTIG FÖR UTVECKLING.....	61
5.1.1 <i>Hinder för forskningsanvändning.....</i>	<i>61</i>
5.1.2 <i>Problematiska gap.....</i>	<i>64</i>
5.2 ANVÄNDNING AV EBLIP.....	65
5.2.1 <i>EBLIP enligt informanterna.....</i>	<i>65</i>
5.2.2 <i>Motiv till att använda EBLIP.....</i>	<i>67</i>
5.3 ANVÄNDNING AV EBLIP – ETT SÄTT ATT ÖVERBRYGGA GAPET.....	72
5.3.1 <i>EBLIP-relaterade aktiviteter och gapet.....</i>	<i>72</i>
5.3.2 <i>EBLIP-relaterade aktiviteter och gapet – en sammanfattning.....</i>	<i>75</i>
5.4 AVSLUTANDE KOMMENTARER.....	75
6. SAMMANFATTNING.....	78
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	80
BILAGA 1: FÖRFRÅGAN PÅ DISKUSSIONSLISTAN BIBLIST.....	87
BILAGA 2: INTERVJUMALL.....	88

1. Inledning

Under 00-talets senare år har det publicerats åtminstone två rapporter som behandlar forskningen i Sverige inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga området (B&I-området). I *Taggning och chick lit* presenteras bland annat en sammanställning över avslutad och pågående forskning inom området¹ och i *På säker grund: en Delfiundersökning om vilken biblioteksforskning som behövs* presenteras en sammanställning över förslag på forskningsfrågor som praktiskt verksamma bibliotekarier anser vara relevanta för sitt arbete.² Båda dessa rapporter behandlar i huvudsak produktionen av forskning. I förordet till Delfiundersökningen uttrycker emellertid Niclas Lindberg, generalsekreterare i Svensk Biblioteksörening, förutom en förhoppning om att de förslag till forskning som framförts kommer till stånd, också en önskan om att biblioteken tar till sig forskningsresultat och tillämpar dem i verksamheterna.³

Kathlyn Turner konstaterar att flertalet forskningsstudier hittills har fokuserat på forskningsproduktion (*production*) medan forskning som studerar forskningsanvändning (*consultation*) har förekommit i mindre utsträckning.⁴ I uppsatsen kommer fokus att ligga på denna senare aspekt, dvs. praktikers forskningsanvändning.

Hur förhåller det sig då med *praktikers forskningsanvändning*? Flera forskare beskriver den som bristfällig.⁵ Turner drar utifrån en forskningsstudie slutsatsen att praktikers användning av forskningsresultat i arbetet är, som hon uttrycker det, ”remarkably low”.⁶ Susan Nissen Lerdal formulerar sig, något tillspetsat, så här:

Librarians are often lauded for their research skills and for helping others find and evaluate information. However they seem reluctant to utilize this expertise to create and use research data that could contribute to improving the practice of librarianship.⁷

Ett exempel som kan hämtas från svenska förhållanden gäller resultaten från en undersökning som gjorts av Louise Limberg och Olof Sundin där de har studerat undervisning i informationssökning. Vad de kommer fram till är att de teorier och modeller som utifrån forskning har utvecklats, i syfte att stärka undervisning i informationssökning, inte används. Detta, menar författarna, gör att forskningen hittills förblivit en outnyttjad potential.⁸

Praktikers bristande användning av forskningsresultat, menar Paul Genoni, Gaby Haddow & Ann Ritchie, indikerar ett *kommunikationsgap mellan forskning och praktik*.⁹ Haddow, som tillsammans med Jane Klobas, genomfört en litteraturstudie över hur forskningsresultat kommuniceras till praktiker, konstaterar utifrån denna att det inom flera professionella områden, däribland biblioteks- och informationsvetenskap, förelig-

¹ Kåring Wagman 2008

² På säker grund 2009

³ På säker grund 2009, s. 5

⁴ Turner 2002, s. 1

⁵ Turner 2002; Genoni, Haddow & Ritchie 2004; Lerdal 2006; Limberg & Sundin 2006

⁶ Turner 2002, s. 2

⁷ Lerdal 2006, s. 33

⁸ Limberg & Sundin 2006

⁹ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 49

ger en allmän uppfattning att praktiken inte drar nytta av forskningen och att detta anses bland annat bero på brister i kommunikationen mellan forskning och praktik. Bristen på kommunikation beskriver Haddow & Klobas som ett gap och konstaterar vidare, utifrån litteraturstudien, att gapet kan anta olika former och att det förekommer olika *strategier* för att minska gapet. En av strategierna, för att minska gapet mellan forskning och praktik och därmed förhoppningsvis öka forskningsanvändning bland praktiker, är att använda sig av *evidensbaserat arbetssätt*, inom B&I-området i Sverige ofta benämnt evidensbaserat biblioteksarbete.¹⁰

Att arbeta evidensbaserat kan alltså sägas vara ett sätt att i möjligaste mån säkerställa att forskningsresultat av hög kvalitet får genomslag i praktiskt arbete. Att enbart förlita sig på vetenskaplig forskning är dock inget som förutsätts i arbetssättet. Utöver forskningsresultat, menar förespråkare för det evidensbaserade arbetssättet, bör man också inkludera data från beprövad erfarenhet (empirisk kunskap) samt ta hänsyn till preferenser från användare/klienter.¹¹

Inom medicinområdet har det under lång tid funnits en strävan efter att alltmer av det praktiska arbetet ska bygga på vetenskapligt underlag. Som ett resultat av denna strävan har evidensbaserat arbetssätt utvecklats med syfte att underlätta implementering av forskningsresultat i praktiskt arbete – evidensbaserad medicin (EBM). Arbetssättet har därefter spridit sig till andra områden, främst till andra sektorer inom hälso- och sjukvården. Inom B&I-området har arbetssättet anammats, om än i begränsad omfattning, och då företrädesvis vid bibliotek där man har nära kontakt med hälso- och sjukvårdspersonal. I den här uppsatsen behandlas evidensbaserat biblioteksarbete på medicinska bibliotek och sjukhusbibliotek, men vissa jämförelser kommer att göras med evidensbaserat arbetssätt inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Mitt intresse för evidensbaserat biblioteksarbete har väckts just via EBM som jag kom i kontakt med då jag i mitt arbete på ett medicinskt bibliotek medverkade i en kurs om EBM inom psykiatri. Denna medverkan gav uppslag till mitt uppsatsämne – evidensbaserat arbetssätt på bibliotek. Första tanken var att studera om bibliotekarierna skulle kunna underlätta användningen av evidensbaserat arbetssätt bland, som i det här fallet, personal inom hälso- och sjukvårdsområdet. Men när jag efter en inledande sondering av litteraturen kunde konstatera att detta arbetssätt används inom B&I-området, i syfte att öka bibliotekariernas egna forskningsanvändning, såg jag detta som en mer intressant aspekt. Minst lika viktigt som att bibliotekets användare anlitar forskningsresultat för att utveckla det egna arbetet borde det vara att bibliotekarierna själva gör det.

I följande avsnitt (1.1) ges en kort överblick över spridningen av det evidensbaserade arbetssättet, med start inom medicinområdet. Därefter beskrivs framväxten av det evidensbaserade arbetssättet i B&I-sammanhang. Efter denna överblick följer uppsatsens syfte och frågeställningar (1.2). Anledningen till att jag väljer att ge en överblick innan syfte och frågeställningar presenteras är att evidensbaserat arbetssätt är en ganska ny företeelse i B&I-sammanhang, åtminstone i Sverige.

¹⁰ Haddow & Klobas 2004;

¹¹ Eldredge 2007, s. xxii-xxiii; Booth 2006, s. 65; Haglund & Herron 2008, s. 2

1.1 Evidensbaserat arbetssätt – en överblick av spridningen

Det evidensbaserade arbetssättet förekommer under en uppsjö benämningar. I huvudsak beror benämningen på vilket yrkesområde det hänförs till. Inom B&I-området används dessutom varierande benämningar som Evidence-based Librarianship (EBL) och Evidence-based Library and Information Practice (EBLIP) och på svenska evidensbaserat biblioteksarbete. Mer om innebörden av de olika benämningarna inom B&I-området redovisas i avsnitt 1.5.

Arbetssättet initierades av en internationell forskargrupp inom medicinområdet i Kanada i början av 1990-talet under beteckningen *Evidence Based Medicine (EBM)*. Anledningen var att man ville främja tillämpningen av forskningsresultat bland personal och beslutsfattare inom hälso- och sjukvårdsområdet. Därefter har arbetssättet anammats inom andra sektorer av hälso- och sjukvårdsområdet, men också, om än i begränsad omfattning, inom yrkesområden som utbildning, socialt arbete och ekonomi. Inom biblioteksområdet började arbetssättet tillämpas, till att börja med under benämningen *Evidence Based Librarianship (EBL)*, under andra halvan av 90-talet.¹² Som en naturlig följd av ökade krav på hälso- och sjukvårdspersonal att arbeta evidensbaserat, är det främst på bibliotek inom hälso- och sjukvårdsområdet som man har tillägnat sig arbetssättet.

Hur har då arbetssättet utformats i B&I-sammanhang? De första stegen togs i slutet av 1990-talet. Det var dels Andrew Booth och Anne Brice i Storbritannien och dels John Eldredge i USA som oberoende av varandra, inspirerade av det evidensbaserade arbetssättet inom hälso- och sjukvårdsområdet, påbörjade utvecklingen. Kontakter togs och utarbetande av ett program för evidensbaserat arbetssätt för bibliotek inom hälso- och sjukvårdssektorn påbörjades. Det evidensbaserade arbetssättet kan sägas ha vuxit till en ”EBLIP-rörelse” med bland annat återkommande konferenser vartannat år, två böcker i ämnet¹³ samt en egen tidskrift¹⁴. Internationellt sett är det anglosachiska länder som Storbritannien, USA, Kanada och Australien som ligger längst fram inom EBLIP-området.

Sommaren 2009 stod Sverige som värd, med Karolinska Institutets universitetsbibliotek (KIB), som arrangör, för den femte konferensen – *The 5th International Evidence Based Library & Information Practice Conference (EBLIP5)*.¹⁵ Orsaken till att man accepterade arrangörskapet var, enligt Lotta Haglund, huvudsamordnare för konferensen, att man ville bredda deltagandet i konferensen till att omfatta deltagare från olika typer av bibliotek och att få med fler representanter från europeiska bibliotek.¹⁶ Undertiteln för konferensen var ”Bridging the gap”, dvs. att överbrygga klyftor av olika slag – mellan forskning och praktik, mellan olika bibliotekskulturer samt mellan biblioteket och användarna.¹⁷

Vad händer då mer på svensk mark? Eva Alopaeus är en av de första personerna som introducerat evidensbaserat biblioteksarbete i Sverige. I en artikel i, den numera nedlag-

¹² Booth & Brice 2004b, s. 3; Booth 2003a

¹³ Booth & Brice 2004a; Connor 2007

¹⁴ Evidence Based Library and Information Practice (EBLIP)

¹⁵ EBLIP5: Bridging the gap 2009

¹⁶ Haglund 2009

¹⁷ EBLIP5: Bridging the gap 2009

da, tidskriften *Ikoner* från 2002 är hon medförfattare till en artikel som beskriver EBL.¹⁸ Under senare år är det framför allt Karolinska Institutets bibliotek (KIB), och då speciellt Lotta Haglund och David Herron, som syns i EBLIP-sammanhang i Sverige. Inför konferensen EBLIP5, satsade man från KIB:s håll dels på att marknadsföra konferensen och dels på att försöka öka kunskapen om EBLIP på svenska bibliotek genom tidsskriftsartiklar, lobbyverksamhet, en serie workshops och medverkan på konferenser.¹⁹ På avslutningsdagen, efter genomförd konferens (där jag själv hade möjlighet att delta), konstaterade Lotta Haglund, som svar på min fråga om vad hon upplevt som mest positivt med konferensen, att deltagarantalet från Sverige varit över förväntan, inte minst med tanke på att EBLIP i stort sett varit mer eller mindre okänt bland bibliotekarier i Sverige.

Syftet med den serie workshops som Lotta Haglund refererar till, ett samarrangemang mellan KIB och Regionbibliotek Stockholm, var att undersöka hur man kan tillämpa ett evidensbaserat förhållningssätt och använda sig av EBP-processen i ett svenskt bibliotekssammanhang.²⁰ Workshopen har även genomförts under våren 2010 i ett liknande arrangemang.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att på några svenska bibliotek inom hälso- och sjukvårdssektorn undersöka dels hur evidensbaserat arbetssätt uppfattas och används samt dels hur användningen av ett sådant arbetssätt kan fungera som strategi för att överbrygga det gap, så som det beskrivs av Haddow & Klobas, som finns mellan forskning och praktik.

För att uppnå syftet utgår uppsatsen från följande *frågeställningar*:

- Hur ser informanterna på betydelsen av och möjligheterna till forskningsanvändning på sina arbetsplatser?
- Hur ser informanterna på innebörden av EBLIP och vilka motiv har de för att använda sig av metoden?
- Vilken potential kan identifieras i informanternas användning av EBLIP när det gäller att överbrygga det gap som finns mellan forskning och praktik?

1.3 Avgränsningar

Undersökningen har begränsats till bibliotek inom hälso- och sjukvårdsområdet i Sverige. De huvudsakliga skälen till detta är att det evidensbaserade arbetssättet främst förekommer på denna typ av bibliotek och att det också är här man finner aktörer som intar en aktiv roll i utvecklingen av EBLIP. Närmare kriterier för dessa avgränsningar beskrivs i nästa avsnitt (1.4).

¹⁸ Alopæus & Axelsson 2002

¹⁹ Lotta Haglund 2009

²⁰ Ögland, Åstrand & Herron 2009

1.4 Val av undersökningsmetod, urval och tillvägagångssätt

EBLIP är en relativt ny företeelse och användningen inom B&I-området tycktes, efter en första sonderande inläsning på området, vara begränsad till framför allt bibliotek med koppling till hälso- och sjukvårdsområdet

Min avsikt med denna uppsats är att nå större förståelse kring användningen av EBLIP på svenska bibliotek. För att nå den information som behövs för att uppfylla uppsatsens syfte har jag valt att använt mig av *kvalitativa intervjuer*, som jag anser kan vara en lämplig undersökningsform i detta sammanhang. Kvalitativt upplagda studier utmärks bland annat av att de syftar till beskrivning och förståelse av fenomen och/eller agerande.²¹ Som undersökningsmetod hade enkätformen kunnat vara ett tänkbart alternativ, men med en sådan metod skulle möjligheterna till att nå en djupare förståelse vara begränsad. Samtidigt skulle det vara svårt att sätta samman relevanta enkätfrågor utan att i förväg ha en allmän kännedom om hur EBLIP-användningen kan vara utformad i en svensk bibliotekskontext.

För att få kontakt med personer som arbetar på bibliotek där man använder sig av EBLIP och då helst, i ett försök att få till stånd en bredare undersökning, även personer med anknytning till bibliotek utanför hälso- och sjukvårdsområdet, skickade jag våren 2007 ut en förfrågan på diskussionslistan BIBLIST (se bilaga 1). Utskicket gav dock bara tre svar, alla från personer verksamma på bibliotek inom hälso- och sjukvårdssektorn. Denna låga svarsfrekvens bekräftade i viss mån bilden av att användningen av evidensbaserat arbetssätt på svenska bibliotek vid denna tidpunkt inte verkade ha slagit rot annat än på ett fåtal bibliotek inom hälso- och sjukvårdssektorn. Samma fråga på BIBLIST idag, 2010, skulle kanske ge en något högre svarsfrekvens, inte minst med tanke på att Sverige, med Karolinska Institutets bibliotek (KIB) som arrangör, stod för värdskapet för den internationella konferensen EBLIP5 sommaren 2009. I och med marknadsföringen av denna konferens kom EBLIP att synliggöras på ett tydligare sätt för svenska bibliotek, bland annat via diskussionslistan BIBLIST.

De tre personer som svarade på min förfrågan, blev också de som kom att ingå som informanter i undersökningen. I samband med intervjuerna fick jag förslag på ytterligare en tänkbar informant, som också senare accepterade att delta.

Enligt Trost är det vid kvalitativa studier viktigt att man får fram ”variationer inom den mer eller mindre homogena/heterogena population man är intresserad av.”²² Vad gäller urvalet av informanter, till exempel för intervjuer, bör man ha i åtanke, menar han, att de personer man väljer ut inte på något sätt är representativa i statistisk mening.²³ Han anser att det rent allmänt kan vara lämpligt att begränsa antalet personer till mellan fyra och åtta. Med för många informanter kan det vara svårt att få en överblick över materialet och samtidigt se viktiga aspekter som förenar eller skiljer sig åt dem emellan.²⁴ Thomsson anser också hon att det i en kvalitativ undersökning kan vara välmotiverat att begränsa antalet intervjuer till denna storleksordning, mellan fem och tio stycken, bero-

²¹ Trost 2005, s. 14, 22

²² Trost 2005, s. 120

²³ Trost 2005, s. 120-21

²⁴ Trost 2005, s. 123

ende på den begränsning av tid och arbetets omfattning som föreligger. Att intervjua alltför många, menar hon, innebär en ”mättnad” då få nya reflektioner tillkommer.²⁵

Urvalet i denna studie har alltså begränsats till fyra informanter och förhoppningen är det ska ge tillräckligt med underlag för uppsatsens syfte, även om antalet informanter är i minsta laget. Informanterna har alla en arbetsledande funktion och/eller en funktion med pedagogiskt ansvar. Samtliga informanter har medverkat till att introducera EBLIP som arbetssätt på respektive arbetsplats och i viss mån även i större sammanhang. Det hade varit önskvärt att få med den ”vanlige” bibliotekariens åsikter i studien. Men i och med att användningen av EBLIP på svenska bibliotek verkade befinna sig i ett introduktionsskede, såg jag det emellertid som särskilt intressant att ta del av ledningens utgångspunkter och motiv för användning av EBLIP på arbetsplatsen. Jag ville också jämföra användningen av EBLIP mellan olika bibliotek. För detta syfte såg jag det som en fördel att vid de olika biblioteken intervjua personer med liknande yrkesfunktion. Den tidsram och det utrymme som gällde för uppsatsen medgav inte intervjuer med både ”vanliga” bibliotekarier och bibliotekarier med ledningsfunktion varför jag i enlighet med ovanstående resonemang begränsade studien till att gälla bibliotekarier i ledningen. Informanterna presenteras närmare i avsnitt 4.1.

Inför intervjuerna hade ett frågeformulär sammanställts. Det användes vid tre av intervjuerna. Dessa tre intervjuer hölls med de informanter som arbetade som bibliotekarier. Inför den fjärde intervjun gjordes en omarbetning av frågeformuläret, så att betoningen lades på frågor som berör förhållandet mellan forskning-praktik, eftersom den aktuella informanten arbetade som akademisk utvecklare och därmed hade en annan roll (se bilaga 2). Varje intervju tog 1-1,5 timmar i anspråk och spelades in. Därefter har det inspelade materialet transkriberats och skickats till informanterna för genomläsning och godkännande.

1.5 Beskrivning av centrala termer och begrepp

Forskningsanvändning

Kerstin Nilsson Kajermo, omvårdnadsforskare vid Karolinska Institutet, behandlar innebörden av begreppet forskningsanvändning och skriver: ”Användning av forskningsresultat’ innebär någon form av tillämpning av dessa, vilket kan innebära att de omsätts i praktiskt handlande, påverkar beslutsfattande eller ger ökad förståelse för olika fenomen.”²⁶ Denna innebörd används i uppsatsen tillsammans med det försök till en mer generell definition av forskningsanvändning som ges av Thomas Tydén, chef för Dalarernas forskningsråd med ansvar för SVEP-programmet (Samspelet Vetenskap och Praktik) och professor i pedagogik: ”... forskningsanvändning är en form av mental aktivitet där forskningsresultat finns med som en komponent och i vissa fall omsätts i praktisk handling”²⁷

²⁵ Thomsson 2002, s. 56-58

²⁶ Nilsson Kajermo 2004, s. 20

²⁷ Tydén 2003, s. 102

Evidensbaserat arbetssätt

Ordet evidens är en direktöversättning av det engelska ”evidence”. NE:s förklaring lyser så här: ”evidens, i allmän filosofisk bemärkelse visshet eller det som ger visshet; inom filosofin även om en iakttagelse som utgör ett stöd för en teori.”

Med ett evidensbaserat arbetssätt, på engelska *evidence-based practice (EBP)*, avses vanligtvis ett *förhållningssätt* och/eller en *process*. Ania Willman, Peter Stoltz & Christel Bahtsevani, med erfarenhet av evidensbaserat arbetssätt inom hälso- och sjukvårdsområdet, belyser de två olika aspekterna på ett tydligt sätt. Med förhållningssätt avses enligt dem en vilja att tillämpa bästa tillgängliga underlag i praktiskt arbete. Som process handlar det om att systematiskt sammanställa, kvalitetsgranska, värdera, tolka och tillämpa befintliga forskningsresultat.²⁸ Vad gäller evidensbaserat arbetssätt i bibliotekssammanhang framför Booth tankegångar om att förutom en process och ett förhållningssätt även inbegripa aktiviteter som innebär utbildning i och träning av *färdigheter* som behövs för att kunna använda sig av arbetssättet.²⁹ EBP-processen beskrivs närmare under egen rubrik.

Evidensbaserat arbetssätt kan specificeras beroende på yrkesområde. EBP inom biblioteksväsendet började utvecklas vid slutet av 1990-talet, då under beteckningen *evidence-based librarianship (EBL)*. Under senare år har dock akronymen *EBLIP* börjat användas allt mer. Utskrivet betyder det *evidence-based librarian and information practice*. Orsaken till förändringen var bland annat en önskan att anpassa namnet till den benämning som nu används för yrkesområdet, nämligen biblioteks- och informationsvetenskap, och att markera samhörigheten med det vidare begreppet EBP.³⁰ I USA håller många fast vid den ursprungliga beteckningen EBL, så därför förekommer de båda formerna parallellt, även om EBLIP används i allt större utsträckning.³¹ En vanlig benämning på svenska är *evidensbaserat biblioteksarbete*.

I uppsatsen används i första hand akronymen EBLIP. EBL används främst i samband med referenser till artiklar där denna beteckning förekommer. Förutom dessa akronymer används benämningen evidensbaserat biblioteksarbete. När metoden beskrivs i mer generella ordalag, oberoende av yrkesområde, används i uppsatsen akronymen EBP eller uttrycket evidenensbaserat arbetssätt.

Genom åren, sedan 1997 då EBL för första gången omnämndes i vetenskaplig litteratur³², har innebörden av begreppet diskuterats och olika definitioner förts fram. Några av de mest använda definitionerna har formulerats av Booth, Eldredge samt Crumley & Koufogiannakis,³³ alla verksamma vid bibliotek inom hälso- och sjukvårdssektorn och välkända namn i EBLIP-sammanhang. De olika definitionerna av EBLIP beskrivs när-

²⁸ Willman, Stoltz & Bahtsevani 2006, s. 14-15

²⁹ Booth 2009, s 23

³⁰ Booth & Brice 2004b, s. 8

³¹ Eldredge 2007, s. xxii-xxiii

³² Eldredge 1997

³³ Booth 2003a, s. 6-7

mare i avsnitt 2.2.1. Haglund & Herron sammanfattar ett antal olika definitioner av EBLIP och det är denna beskrivning jag använder mig av i uppsatsen:

Sammanfattningsvis skulle man kunna beskriva EBLIP som ett sätt för bibliotekarier att överbrygga gapet mellan forskning och praktik, genom att grunda biblioteksverksamheten på publicerade forskningsresultat, i kombination med bibliotekspersonalens erfarenheter och kunskap om de lokala användarna.³⁴

EBP-processen

EBP-processen har till syfte att utifrån forskningsunderlag, professionell erfarenhet och användares behov och önskemål, bidra till att verksamheten så långt som möjligt bedrivs på välgrundade beslut.³⁵ Booth och medförfattare delar in EBP-processen i fem olika steg, en indelning som är hämtad från EBM. Denna indelning används i uppsatsen och är som följer³⁶:

1. att identifiera ett informationsbehov och omvandla det till en frågeställning som är möjlig att besvara
2. att finna bästa möjliga evidens som svar på frågeställningen
3. att kritiskt granska återfunnen evidens utifrån kvalitet och användbarhet
4. att överföra resultaten till praktisk verksamhet
5. att utvärdera resultat av åtgärden

³⁴ Haglund & Herron 2008, s. 2

³⁵ Booth & Brice, 2004b, s. 7; Eldredge 2007, s. xxii-xxiii; Booth 2009, s. 10-17

³⁶ Booth 2003a, s. 8-14; Booth & Brice 2004b, s. 6; Brice, Booth, & Bexon 2005; Booth 2009, s. 10-17

2. Tidigare forskning

2.1 Forskning – praktik

Som nämns i uppsatsens inledning, uttrycker Niclas Lindberg i förordet till Delfiundersökningen en förhoppning om att den forskning som utförs inom B&I-området också kommer till användning ute i verksamheterna på biblioteken. Detta avsnitt (2.1) behandlar hur man i litteraturen ser på frågor kring praktikers forskningsanvändning och kommunikationen mellan forskning och praktik.

2.1.1 Forskningsanvändning

Flera forskare inom B&I-området lyfter fram betydelsen av att praktiker använder sig av forskning. Turner menar att forskningsanvändning bidrar till att utveckla den egna professionen, till exempel genom att man som praktiker lär sig utvärdera och analysera forskningsresultat, och att dessa kunskaper i sin tur kan underlätta och inspirera till att tillämpa resultat från forskningen i den egna verksamheten på ett bättre sätt. Dessutom, påpekar Turner, kan forskningsanvändning stimulera praktiker till att utföra egna studier.³⁷ Forskningsanvändningens betydelse för den professionella utvecklingen inom bibliotekariet är och för utveckling av biblioteksverksamheten är något som även Kapson Kim betonar.³⁸

I vilken mån använder sig då praktiker av forskningsresultat? De svar som man kan finna i litteraturen är ganska samstämmiga – ett bristfälligt utnyttjande av tillgänglig forskning. Genoni, Haddow & Ritchie beskriver det som en allmän uppfattning i litteraturen att bibliotekarier sällan använder sig av forskningsresultat som grund för beslut i sin yrkesutövning.³⁹ Likaså Lerdal beskriver i en litteratursammanställning bibliotekariers obenägenhet att använda sig av den forskning som finns tillgänglig, för utveckling av den egna verksamheten, trots den vana och kunskap många bibliotekarier utvecklat genom att stötta biblioteksanvändare i sökning och utvärdering av vetenskaplig information.⁴⁰

Ett par exempel på de studier som bekräftar den låga forskningsanvändningen: I en studie som Turner genomförde bland praktiker, verksamma vid ett stort antal universitets- och högskolebibliotek samt andra statliga bibliotek i Nya Zeeland, framkom att forskningsanvändningen var låg.⁴¹ I ett exempel hämtat från svenska förhållanden beskriver Limberg & Sundin hur den forskning som finns inom ämnet informationssökning inte har uppmärksamats tillräckligt bland praktiker och än mindre använts i syfte att stärka den undervisning i informationssökning man bedriver vid olika bibliotek.⁴²

³⁷ Turner 2002, s. 10

³⁸ Kim 2005, s. 438

³⁹ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 49

⁴⁰ Lerdal 2006, s. 33

⁴¹ Turner 2002, s. 2

⁴² Limberg & Sundin 2006

Varför använder då inte bibliotekarier sig av den forskning som finns tillgänglig och som skulle kunna utveckla den egna verksamheten? I litteraturen anges ett antal *hinder*.

I tre olika studier av Turner, Powell, Baker & Mika samt Kim, genomförda bland bibliotekarier i Nya Zeeland, USA respektive Syd-Korea, rankas hinder som *forskningens bristande relevans* för praktisk verksamhet och *tidsbrist* högt.⁴³ I Turners undersökning är även *bristande kontakt mellan forskare och praktiker*, till följd av att man kommunicerar främst inom den egna gruppen, ett hinder som rangordnas högt. B&I-forskningens bristande relevans för praktiken är också något som Booth framhåller. Han refererar till T.D. Wilson som i en artikel från 2003 behandlar just detta problem.⁴⁴ Wilson konstaterar att det finns starka förväntningar från praktikerhåll om tillämpbar forskning, medan forskarna inom området är mer inriktade på traditionell akademisk forskning. Denna spänning förekommer inte enbart inom B&I-området utan även inom andra discipliner som präglas av nära koppling till praktiken, menar Wilson, och nämner som exempel socialt arbete, utbildning och informationsteknologi.⁴⁵

Ytterligare hinder för forskningsanvändning bland praktiker som nämns i litteraturen är bland annat: bristande tillgång till informationsresurser som databaser och elektroniska tidskrifter, alltför få publicerade artiklar och som ofta är av bristande kvalitet, svårigheter att förstå det vetenskapliga språket i forskningsrapporter, brist på utbildning i forskningsmetodik samt brist på stöd från ledningshåll.⁴⁶

Ett av de hinder som många forskare återkommer till är alltså att den forskning som finns redovisad inom B&I-området, dvs. områdets kunskapsbas, uppfattas som irrelevant bland praktiker. För att gynna forskningsanvändning bland praktiker är det, menar man, viktigt att utveckla kunskapsbasen inom B&I-området, så att praktiker finner den användbar.

2.1.2 Kunskapsbasen

Kunskapsbasen inom B&I-området beskrivs alltså som *otillräcklig*, något som man menar minskar möjligheterna till att finna relevanta forskningsstudier som kan användas för utveckling av verksamheten.⁴⁷ Detta får till följd att praktiker ofta anser sig behöva söka vetenskapligt underlag från andra discipliner, till exempel management, it, socialvetenskap, hälso- och sjukvård och utbildning. Att kunskapsbasen på detta sätt är spridd på ett antal olika discipliner anses bidra till bristande forskningsanvändning bland praktiker, bland annat beroende på nödvändigheten av att söka vetenskaplig information i ett stort antal databaser, ofta med olika indexering och terminologi vilket resulterar i en försvårad informationssökning.⁴⁸ Förutom kunskapsbasens begränsade omfång påpekas även *brister i kvalitet* på genomförda studier då alltför många studier grundas på ett ensidigt urval av forskningsupplägg.⁴⁹ I EBLIP-sammanhang förs en debatt just kring val av studiedesign, framför allt av Eldredge, Koufogiannakis med flera samt Given. Debatten redovisas närmare i avsnitt 2.2.3.

⁴³ Turner 2002; Powell, Baker & Mika 2002, s. 69-70; Kim 2005

⁴⁴ Booth 2003, s. 3

⁴⁵ Wilson 2003, s. 449-50

⁴⁶ Haddow & Harvey 2003, s. 246, 254-256; Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 51-52; Lerdal 2006, s. 33; Lewis & Cotter 2007, s. 114.

⁴⁷ Turner 2002; Wilson 2003

⁴⁸ Booth 2003, s.10; Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 52; Winning 2004; Beverly 2004, s. 89-92

⁴⁹ Koufogiannakis, Slater & Crumely 2004, s. 232

Vad forskas det på inom B&I-området? Finns det någon *korrelation* mellan den forskning som bedrivs och de frågor som praktiker ställer? Denna frågeställning har Suzanne Lewis & Lisa Cotter försökt besvara med hjälp av en studie.⁵⁰ Det material man utgick från, vad gäller *aktuella frågor inom forskningen*, var en av Koufogiannakis, Crumley & Slater tidigare genomförd sammanställning av publicerad forskning inom B&I-området under 2001. För denna tidperiod berörde frågeställningarna främst områdena informationsåtervinning, bestånd och service.⁵¹ Som underlag för vilka *frågor som praktiker ansåg vara relevanta*, använde Lewis & Cotter sig dels av de frågor som Medical Library Association (MLA) forskningssektion hade samlat in bland en internationell grupp bibliotekarier inom hälso- och sjukvårdsområdet 2001 och dels av de frågor som framkom ur en egen studie man genomförde under 2006 där en grupp australiensiska bibliotekarier från olika typer av sektorer ingick. I båda undersökningarna framkom att deltagande praktiker prioriterade frågor rörande management, utbildning och marknadsföring högt.

Lewis & Cotter menar att resultatet av denna jämförande studie visar på ett *relevansgap*, med referens till Haddow & Klobas beskrivning, och att detta gap har sin grund i att forskare och praktiker sätter olika värde på olika undersökningar beroende på vilka frågor som behandlas: ”The disparity between questions being asked by practitioners and the evidence being generated by researchers suggests the research-practice gap is still an issue.”⁵² Den slutsats Lewis & Cotter drar är att medan forskare behöver vara mer medvetna om de frågor praktiker söker svar på måste praktiker vara mer beredda på att söka vetenskapligt underlag utanför B&I-området.

2.1.3 Gapet mellan forskning och praktik

När det i litteraturen talas om ett *gap* mellan forskning och praktik är det inte enbart specifikt ett relevansgap – att forskare och praktiker föredrar olika typer av forskning som avses, utan det uttrycks ofta i mer generella ordalag som ett *kommunikationsgap* (communication gap).⁵³ Haddow & Harvey skriver: ”It is commonly understood that research in LIS is not effectively communicated to practitioners, and that a communication gap exists between research and practice.”⁵⁴ Olika försök görs för att beskriva detta gap.

Genoni, Haddow & Ritchie konstaterar att det i litteraturen hävdas att antaganden och kollegors åsikter snarare än vetenskaplig information används som grund för de beslut som tas inom olika biblioteksverksamheter. Vidare konstaterar de att det görs gällande att forskningen inte lyckas kommunicera sina resultat till praktiken och att detta tyder på förekomsten av ett gap.⁵⁵ Även Haddow & Klobas menar, utifrån en litteraturstudie inom B&I-området, att spridningen av forskningsresultat till praktiken inte fungerar på ett tillfredsställande sätt och att detta faktum pekar på existensen av ett kommunikationsgap som hindrar att forskningsresultat implementeras i praktiskt arbete. Utifrån

⁵⁰ Lewis & Cotter 2007

⁵¹ Koufogiannakis, Slater & Crumely 2004, s. 232-33

⁵² Lewis & Cotter 2007, s. 114

⁵³ Turner 2002, s. 9; Booth 2003, s. 3; Haddow & Klobas 2004; Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 51-51; Ponti 2010, s. 12

⁵⁴ Haddow & Harvey 2003, s. 246

⁵⁵ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 49

studien har man identifierat ett antal olika former som detta gap kan anta.⁵⁶ Dessa former av gapet presenteras mer utförligt i avsnitt 3.1 och kommer att ligga som grund för analys och diskussion i avsnitt 5.3.

För att förstå orsaken till att forskningsanvändningen bland praktiker är låg räcker det inte att enbart se problemet som ett kommunikationsgap, menar Genoni, Haddow & Ritchie.⁵⁷ De beskriver de två fälten – forskning och praktik – som två olika kulturer med olika sätt att kommunicera, och skriver något tillspetsat:

... that researchers carry out their work without regard for practical value, and that practitioners have a deep resistance to reading research, based on a perception that theory is unlikely assist them with day-to-day decision making in their workplace.⁵⁸

Denna skillnad i kultur benämner Genoni, Haddow & Ritchie *kulturgap*, och ser det som en av orsakerna till existensen av kommunikationsgapet. Även Leckie, Pettigrew & Sylvain berör den kulturskillnad som man menar råder mellan forskare och praktiker, även om de inte beskriver det som ett kulturgap. De pekar bland annat på de olika sätt de två grupperna har att förhålla sig till forskning – att forskare producerar vetenskapliga undersökningar medan praktiker producerar service:

For many scholars the *raison d'être* is the pursuance of knowledge, and much of their working time is devoted either to current research or to planning for future research. Thus the ultimate outcome of their work is production of knowledge. Professionals on the other hand, primarily produce services. The work of the professional is necessarily more task-oriented, continually requiring the setting and achieving of goals to provide services to clients in the most efficient manner possible.⁵⁹

Förekomsten av ett kommunikationsgap mellan forskning och praktik diskuteras inte enbart inom B&I-litteraturen, utan även inom discipliner som hälso- och sjukvård, utbildning, socialt arbete och management.⁶⁰

2.1.4 Strategier för att överbrygga gapet

Hur kan detta gap mellan forskning och praktik elimineras eller åtminstone reduceras? Den frågan ställer sig bland annat Genoni, Haddow & Ritchie och besvarar den med att det är viktigt att främja kontakten mellan forsknings- och praktikerkulturerna för att på så sätt underlätta spridning av forskningsresultat till praktiker. De nämner i sammanhanget två olika strategier – att bygga upp ett *samarbete* (collaboration) mellan forskare och praktiker samt att skapa möjligheter för fortlöpande *kommunikation* (communication) mellan forskare och praktiker.⁶¹

Ett ökat *samarbete* mellan forskning och praktik, menar Genoni, Haddow & Ritchie, skulle till exempel kunna innebära att de båda kulturerna gemensamt identifierar forskningsfrågor och/eller gemensamt bedriver forskningsprojekt. Samarbetet skulle, enligt dem, kunna bidra till att göra forskningsresultat mer tillgängliga och relevanta för prak-

⁵⁶ Haddow & Klobas 2004

⁵⁷ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 54-57

⁵⁸ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 56

⁵⁹ Leckie, Pettigrew & Sylvain 1996, s. 162

⁶⁰ Booth 2003a, s 3; Booth 2009, s. 17-18; Ponti 2010, s. 12.

⁶¹ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 56-57

tiker. Betydelsen av samarbete för att överbrygga gapet mellan forskning och praktik beskrivs även av Marisa Ponti, dels i en artikel och dels i sin avhandling⁶²:

A wide gap exists between librarians and library and information science (LIS) researchers. Knowledge sharing and collaboration between the two groups is still limited. The different interests and commitments of practitioners and researchers have hindered the realization of a common research agenda driven by both specific problems identified by librarians and library administrators and researchers' interests. Collaboration between librarians and LIS researchers can help bridge this gap, especially through forms of scientific collaboration that values knowledge, experience and values of all the participating members and seeks to incorporate them in their respective activities.⁶³

Hur främjas då samarbete mellan forskning och praktik inom B&I-området i Sverige och hur arbetar man här mer konkret med dessa frågor? Några exempel på samarbetsformer, med representanter från bland annat forskning, praktik, yrkesorganisationer och utbildning, där man behandlat forskningens betydelse för praktiken är:

- I *Svensk biblioteksförnings verksamhetsinriktning för 2010-2011* anges att föreningen: "Bevakar och förmedlar ny biblioteksrelevant forskning och utbildning, identifierar nya undersökningsområden och uppmärksammar behov av ny forskning."⁶⁴
- I den årligt återkommande konferensen *Mötesplats inför framtiden* träffas praktiker, forskare och personal från utbildningar med anknytning till B&I-området i Borås i avsikt att främja erfarenhetsutbyte och kontakt mellan utbildning, forskning och olika typer av biblioteksverksamhet.
- Under 2008 genomfördes en delfistudie⁶⁵ – *På säker grund: en Delfiundersökning om vilken biblioteksforskning som behövs*, ett samarbetsprojekt mellan BHS och Svensk biblioteksförning. Det huvudsakliga syftet med denna studie vara att identifiera viktiga forskningsfrågor så som de uppfattas av bibliotekarier och komma överens om vilken forskning som ska prioriteras.⁶⁶

Att förbättra *kommunikationen* mellan forskare och praktiker, den andra av de två strategierna för ökad kontakt mellan praktiker och forskare som Genoni, Haddow & Ritchie nämner, kan menar de, handla om att forskare presenterar sina resultat på ett sätt som gör dem tillgängliga för praktiker.⁶⁷ Ett exempel på detta tillvägagångssätt är att inkludera forskningsrapporter i praktikernas egna yrkestidskrifter i form av sammanfattningar. Enligt Haddow & Klobas är detta en strategi som visat sig ha god effekt, dvs. gett upphov till förbättrad kommunikation av forskningsresultat till praktiker och forskare.⁶⁸

Genoni, Haddow & Ritchie, liksom även Koufogiannakis & Crumley, menar att för en förbättrad kommunikation mellan forskare och praktiker är det viktigt att praktiker själva bidrar till forskningen, dvs. bedriver egna studier och att man också publicerar de

⁶² Ponti 2008, s. 265-66; Ponti 2010, s. 13

⁶³ Ponti 2008, s. 265-66

⁶⁴ Svensk biblioteksförning 2010

⁶⁵ En delfistudie innebär att en panel av experter, var och en för sig, rankar ett antal frågor som är viktiga för just deras verksamhet. Insamlingen av dessa expertutlåtanden sker i ett antal rundor. Efter varje frågerunda sällas de frågor bort där det råder för stor oenighet bland deltagarna. Målet är att komma fram till en gemensam ståndpunkt, att nå konsensus inom gruppen. För vidare läsning om Delfimetoden – se BHS webbsida under rubriken: Forskningsprojekt/Delfistudie. <http://www.hb.se/wps/portal/bhs> [2010-04-07]

⁶⁶ Maceviciute et al. 2008

⁶⁷ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 56-57

⁶⁸ Haddow & Klobas 2004, s. 39; Koufogiannakis & Crumley 2006, s. 333-37

resultat man får fram. För att möjliggöra detta är stöd från ledningshåll och yrkesorganisationer, såväl ekonomiskt som att tid avsätts till genomförande av egna studier på arbetstid, samt utbildning i forskningsmetodik av stor betydelse.⁶⁹

Ytterligare en strategi för att minska gapet mellan forskning och praktik, förutom ett ökat samarbete och förbättrad kommunikation mellan forskare och praktiker, och som står i fokus för denna uppsats, är evidensbaserat biblioteksarbete (EBLIP).

2.2 EBLIP som strategi

Booth menar att strategier liknande de som Genoni, Haddow & Ritchie nämner – ökat samarbete och förbättrad kommunikation – i första hand påverkar organisatoriska och strukturella faktorer bakom gapet. Däremot har dessa strategier, enligt honom, ingen direkt påverkan på faktorer som har att göra med rådande syn på forskningsanvändning bland praktiker – ”the prevailing culture of librarianship”.⁷⁰ Han syftar då bland annat på att praktiker sällan ser forskningsresultat som något som skulle kunna utveckla den egna verksamheten och menar att en väg för att förändra detta synsätt är att använda sig av ett evidensbaserat arbetssätt (EBP).⁷¹ Booth är inte ensam om att framhålla att användningen av EBLIP kan bidra till ett minskat gap mellan forskning och praktik.⁷²

2.2.1. EBLIP – definitioner

Första gången evidensbaserat biblioteksarbete berörs i vetenskaplig litteratur är i en artikel av John Eldredge, publicerad i tidskriften *Hypothesis*, utgiven av Medical Library Association (MLA) Research section, USA, år 1997. I artikeln framhåller han behovet av att man inom B&I-området utvecklar en egen form av EBP: ”Librarians [need; min anm.] to develop their own version of ’evidence-based practice’”.⁷³

Genom åren har innebörden av EBL/EBLIP diskuterats och olika definitioner förts fram. Några av de mest använda definitionerna har formulerats av Andrew Booth, Jonathan Eldredge samt Ellen Crumley & Denise Koufogiannakis, alla verksamma vid bibliotek inom hälso- och sjukvårdssektorn och tongivande förespråkare för ett evidensbaserat arbetssätt inom B&I-området. ”The immaturity of the paradigm is reflected in the absence of a consensual definition of EBP.”⁷⁴, som Booth beskriver situationen. Det som förenar de olika definitionerna av EBL är, enligt Eldredge, synen på EBP-processen som ett sätt att integrera bästa tillgängliga evidens i underlag för beslut.⁷⁵

Bland de första att presentera en definition av EBL var Booth år 2000.⁷⁶ Han utgick från en av definitionerna av EBM, lanserad av Anne McKibbin, bibliotekarie vid McMaster University i Storbritannien, där EBM på ett tidigt stadium hade börjat användas. Booth

⁶⁹ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 56-57

⁷⁰ Booth 2003a, s. 4

⁷¹ Booth, Andrew 2003, s. 3-4; Booth & Brice 2004b, s. 2-3

⁷² Given 2007, s. 16; Haglund & Herron 2008, s. 2

⁷³ Eldredge 1997, s. 4

⁷⁴ Booth 2003a, s. 6

⁷⁵ Eldredge 2006, s. 341; Eldredge 2007, s. xxii

⁷⁶ Booth 2000

menade att denna definition hade ”the advantage of being coined by an librarian”.⁷⁷ I en uppdaterad version från 2006 lyder Booth’s definition:

Evidence Based Library and Information Practice (EBLIP) seeks to improve library and information services and practice by bringing together the best available evidence and insights derived from working experience, moderated by user needs and preferences. EBLIP involves asking answerable questions, finding critically appraising and then utilising research evidence from relevant disciplines in daily practice. It thus attempts to integrate user-reported, practitioner-observed and research-derived evidence as an explicit basis for decision-making.⁷⁸

Eldredge presenterade en definition av EBL år 2000, dvs. samma år som Booth. I sin formulering betonar Eldredge den pragmatiska inriktningen för EBL samt vikten av att den forskning som bedrivs inom B&I-området utförs på ett noggrant sätt, dvs. efter vetenskapliga metoder.⁷⁹ I en något omarbetad version från 2006 lyder Eldredges definition:

Evidence-based librarianship (EBL) provides a process for integrating the best available scientifically-generated evidence into making important decisions. EBL seeks to combine the use of the best available research evidence with a pragmatic perspective developed from working experiences in librarianship. EBL actively supports increasing the proportion of more rigorous applied research studies so the results can be available for making informed decisions.⁸⁰

Crumley & Koufogiannakis har också bidragit med en definition på EBLIP. De ställer sig i stort sett bakom både Booths och Eldredges definitioner, men finner dem alltför abstrakta. Därför har de i sin definition specificerat de olika stegen i EBP-processen för att den lätt ska kunna användas i dagligt bruk. Det som mest skiljer denna definition från de två ovanstående är att Crumley & Koufogiannakis betonar vikten av att forskning utförs även av praktiker.

Evidence-based librarianship (EBL) is a means to improve the profession of librarianship by asking questions as well as finding, critically appraising and incorporating research evidence from library science (and other disciplines) into daily practice. It also involves encouraging librarians to conduct high quality qualitative and quantitative research.⁸¹

En allmänt accepterad uppfattning om innebörden av EBLIP tycks ha utkristalliserat sig med tiden. Visserligen betonar man olika sidor av metoden, men grunddragen i synen på EBLIP kan sägas vara densamma. Att innebörden av EBLIP framställs lite olika kan enligt Nissen Lerdal ses som en avspiegling, dels av geografisk hemvist och dels av intresseinriktningen hos den som har formulerat definitionen.⁸²

2.2.2 EBLIP – användbarhet

Vad gäller att underlätta för praktiker att använda sig av EBLIP är det några aspekter som i litteraturen framstår som väsentliga, nämligen:

⁷⁷ Booth & Brice 2004b, s. 7

⁷⁸ Booth 2006, s. 65

⁷⁹ Eldredge 2000, s. 291

⁸⁰ Eldredge 2006, s. 341-42

⁸¹ Crumley & Koufogiannakis 2002, s. 62

⁸² Nissen Lerdal 2006, s. 39-40

- att utveckla *kunskapsbasen* inom B&I-området
- att praktiker utvecklar sina *färdigheter*, dels i att kunna använda sig av kunskapsbasen och dels i att kunna använda sig av EBLIP i stort.
- att *arbetsledning* främjar användningen av EBLIP

Kunskapsbasen

För att förbättra möjligheten för praktiker att använda sig av EBLIP behöver, enligt Booth & Brice, kunskapsbasen inom B&I-området utvecklas, en stor utmaning som de beskriver det. De betonar vikten av att det görs studier, dels kring huruvida praktiker anser de frågeställningar man är sysselsatt med inom forskningen som relevanta och tillämpbara för utvecklingen av biblioteksverksamheten och dels kring huruvida de forskningsstudier som genomförs är av god kvalitet.⁸³

Vad händer om man som praktiker inte hittar något svar på den fråga man ställer, vare sig man söker i B&I-litteratur eller i litteratur från andra ämnesområden? I sådana situationer är det viktigt att bibliotekarier känner sig uppmuntrade att utföra *egen forskning*, menar Crumley & Koufogiannakis, som också betonar vikten av att praktiker *publicerar* de studier man genomför. Genom praktikerforskning som också publiceras, menar de, ökar möjligheten för andra praktiker att finna relevant forskning. Exempel på vanliga hinder för praktikerforskning är, enligt författarna, bristande stöd från arbetsledning, tidsbrist och otillräckliga kunskaper i forskningsmetodik.⁸⁴ Likaså Genoni, Haddow & Ritchie betonar vikten av att praktiker i större utsträckning bidrar till kunskapsbasen inom B&I-området genom att utföra egna studier och framhåller samtidigt betydelsen av att arbetsgivare tar ansvar för att möjligheter härtill skapas.⁸⁵

Booth & Brice å sin sida ifrågasätter om praktiker ska genomföra egna studier. Praktikerforskning, menar de, kan visserligen leda till förbättrad relevans och tillämpbarhet, men om man inte stärker praktikers kunskaper i forskningsmetodik riskerar kvaliteten på forskningen att bli lidande. Forskning som är initierad men inte utförd av praktiker ser de som ett mer realistiskt tillvägagångssätt för att öka forskningens relevans och tillämpbarhet för praktiker.⁸⁶ I en senare artikel skriver Booth: "... it is debatable whether the desired outcome for the profession should be practitioner-conducted research or whether practitioner-driven or practitioner-led research is a much more realistic aspiration."⁸⁷

Färdigheter

Samtidigt som kunskapsbasen inom B&I-området behöver utvecklas är det önskvärt att praktiker förbättrar sina färdigheter i att använda sig av denna kunskapsbas, men även i att kunna använda sig av EBLIP mer generellt, menar Booth & Brice. Framför allt handlar det om färdigheter i forskningsmetodik och då speciellt när det gäller kritisk granskning och formulering av frågeställningar.⁸⁸ Booth redovisar tankegångar från EBLIP-sammanhang om att EBP-processen skulle kunna innehålla ytterligare ett steg –

⁸³ Booth & Brice 2007, s. 96-97

⁸⁴ Crumley & Koufogiannakis 2002, s. 61-62, 69

⁸⁵ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 56-57

⁸⁶ Booth & Brice 2007, s. 101

⁸⁷ Booth 2009, s. 16

⁸⁸ Brice et al. 2004, s. 282, 285; Booth & Brice 2007, s. 97, 99

ett sjätte steg, alternativt ett övergripande steg, som innebär utbildning i och träning av färdigheter som behövs för att kunna använda sig av EBLIP. Införandet av ett sådant steg, som löper parallellt med övriga steg i EBP-processen, skulle enligt Booth framhålla betydelsen av denna typ av aktiviteter.⁸⁹

Arbetsledning

Ytterligare en aspekt när det gäller att underlätta användningen av EBLIP för praktiker är biblioteksledningens roll. Gillian Hallam & Helen Partridge menar att det fordras initiativ och stöd från arbetsledning men även från yrkesorganisationer och utbildningsinstitutioner för att få gehör bland praktiker för ett evidensbaserat arbetssätt. Stödet kan, enligt dem, bestå i att tillhandahålla resurser, uppmuntra till lärande och utveckling av de färdigheter som behövs för att arbeta evidensbaserat samt skapa möjligheter till samarbete med forskare.⁹⁰

Som ett exempel på hur man från biblioteksledningens håll verkat för implementering av EBLIP bland sina medarbetare nämner Suzanne Grefsheim, Jocelyn Rankin & Susan Withmore hur man vid biblioteket på National Institutes of Health (NIH) i USA utvecklat ett program för detta ändamål. Programmet som bland annat inbegriper att ge stöd och tidsmässigt utrymme för att praktisera EBLIP, skapa möjligheter till träning i de färdigheter som behövs för arbetssättet och tillhandahålla mentorer som stöd vid forskningsprojekt⁹¹ uppvisar likheter med de förslag som ges av Hallam & Partridge. Programmet vid NIH beskrivs närmare i avsnitt 5.2.2.

Att lägga alltför stor vikt vid arbetsledningens roll som underlättare för praktiker att använda sig av EBLIP kan dock, menar Booth & Brice, förringa det ansvar som ligger hos den enskilda bibliotekarien.⁹² Hallam & Partridge⁹³ är också inne på att individen, dvs. i detta fall bibliotekarien, och då tillsammans med arbetsgivare, yrkesorganisationer och utbildningsinstitutioner, har ett ansvar för utvecklingen av EBLIP. Viktigt är, menar de, att skapa en samsyn och ett samarbete mellan dessa olika intressenter:

But our big challenge is to encourage the other stakeholders [förutom biblioteksutbildningar; min anm.] – individual professionals, employers and professional associations – to play a role in working collaboratively with us to develop the culture of evidence based practice (EBP) that, ideally, should pervade our profession.⁹⁴

Praktikers inställning till användbarheten av EBLIP

Vilken inställning har då den praktiskt verksamma bibliotekarien som individ, (en av de intressenter Hallam & Partridge nämner), till att använda sig av ett evidensbaserat arbetssätt? Den frågan ställer sig Partridge, Thorpe, Edwards och Hallam i en, 2009 ännu pågående, studie, hittills presenterad i två rapporter, 2007⁹⁵ respektive 2008⁹⁶. Utgångspunkten för studien är att väldigt lite är känt kring hur EBLIP uppfattas bland praktiker.

⁸⁹ Booth 2009, s 23

⁹⁰ Hallam & Partridge 2006, s. 90, 93

⁹¹ Grefsheim, Rankin & Withmore 2007, s. 124-26

⁹² Booth & Brice 2007, s. 96

⁹³ Hallam & Partridge 2006

⁹⁴ Hallam & Partridge 2006, s. 89

⁹⁵ Partridge et al. 2007

⁹⁶ Thorpe, Partridge & Edwards 2008

Författarna menar att för att få till stånd en etablering av ett evidensbaserat arbetssätt inom B&I-området, är det viktigt att få insikt i hur man inom professionen uppfattar EBLIP och dess koppling till praktiken. Studien genomförs bland bibliotekarier i Australien.⁹⁷

Syftet med studien är att försöka utkristallisera några övergripande variationer i synsätt bland praktiker. En pilotstudie genomfördes med en mindre grupp, sex personer, med representanter från olika typer av bibliotek. Resultaten från pilotstudien pekar på fyra olika sätt att uppfatta EBLIP:

- 1) EBLIP är inte relevant (*not relevant*). I denna grupp förlitar praktikerna sig på sin egen förmåga eller på expertis inom arbetsgruppen/organisationen.
- 2) EBLIP är lärande utifrån de forskningsresultat som finns tillgängliga (*learning from experience*). I denna grupp använder man sig av litteraturöversikter och annat publicerat material, dvs. det någon annan visat värdet av utifrån en forskningsstudie, snarare än att genomföra en egen studie. Man betonar vikten av att motivera sin existens på arbetsplatsen och bevisa sitt värde för moderorganisationen. Partridge med flera beskriver attityden till förändring och utveckling av verksamheten som reaktiv.
- 3) EBLIP är en aktivitet man vidtar för att utveckla verksamheten (*service improvement*). I denna grupp ligger fokus på att identifiera, tillägna sig och implementera bästa tillgängliga faktaunderlag för att hålla sig i fronten av utvecklingen inom yrkesområdet. Det är en policy från ledningshåll att man ska använda sig av ett evidensbaserat arbetssätt. Partridge med flera beskriver attityden till förändring och utveckling som proaktiv
- 4) EBLIP är integrerat (*all consuming*). I denna grupp ser man EBLIP som en naturlig del av arbetet. Praktikern ser sig som bidragande till inriktningen av det strategiska arbetet inom organisationen. Implementering sker ofta ostrukturerat och styrs inte sällan av tillfälligheter. Intresset för EBLIP är inriktat på den interna organisationen och inom denna avgränsade sfär, beskriver Partridge med flera, är attityden till förändring proaktiv.

Sedan pilotstudien presenterades har ytterligare intervjuer inkluderats i studien och utifrån detta material har ännu en kategori identifierats⁹⁸:

- 5) EBLIP som tillhygge (*a weapon*). I denna grupp använder man sig av EBLIP som medel för att lägga tyngd bakom sina argument gentemot föreslagna förändringar som man ogillar. Praktikern känner sig omyndigförklarad av arbetsledningen som han/hon uppfattar tar beslut över huvudet på sina medarbetare.

De resultat som man hittills fått fram visar att praktiker uppfattar EBLIP på vitt skilda sätt – alltifrån att EBLIP uppfattas om irrelevant till att det evidensbaserade arbetssättet ses som en integrerad del i arbetet på biblioteket.⁹⁹

Även Lindsay Glynn ställer sig frågan hur praktiker ser på och hur de använder sig av EBLIP. För att på ett enkelt sätt ta reda på detta skickade hon år 2006 ut en förfrågan på

⁹⁷ Partridge et al. 2007, s. 5; Thorpe, Partridge & Edwards 2008, s. 1

⁹⁸ Thorpe, Partridge & Edwards 2008, s. 4-5

⁹⁹ Partridge et al. 2007, s. 6-8; Thorpe, Partridge & Edwards 2008, s. 4-5

EBLIG:s e-postlista¹⁰⁰ där hon efterlyste ”EBL success stories”, dvs. hur man använt sig av evidens för beslutsfattande. Glynn noterade att responsen på efterlysningen var minimal och drar slutsatsen att ”the body of research is low and that EBL still has a way to go before it is practised regularly and systematically.”¹⁰¹

2.2.3 EBLIP – värdering av studiedesign

I EBLIP-sammanhang har frågor kring val och värdering av studiedesigner diskuterats flitigt i samband med forskning inom B&I-området. I detta avsnitt ges, beroende på att dessa frågor berörs av informanterna i den empiriska undersökningen, en kort belysning av denna diskussion. Värdering av studiedesign är dock inget som berörs i samband med uppsatsens avslutande analys och diskussion.

Utgångspunkten för diskussionen är den hierarkiska modell som Eldredge sammanställt, där olika studiedesign rangordnas efter lämplighet utifrån typ av fråga. Som en reaktion på denna modell har Koufogiannakis & Crumley presenterat en egen modell medan Given framhåller värdet av kvalitativa forskningsupplägg.

Eldredge – hierarkisk modell

En av de personer som i EBLIP-sammanhang bidragit till diskussionen om val av studiedesign är Eldredge. Han argumenterar utifrån två utgångspunkter¹⁰²:

- Dels menar han att man inom B&I-forskningen använder sig av ett ensidigt urval av olika studiedesigner. Eldredge refererar bland annat till Koufogiannakis & Crumleys litteraturstudie där de visar att den övervägande delen av de forskningsartiklar som publicerades inom B&I-området under 2001, presenterade resultat som grundade sig på användandet av deskriptivt upplagda studier.¹⁰³ Vad Eldredge efterlyser är användningen av ett större spektrum studiedesign och att man i större utsträckning väljer forskningsupplägg av kvantitativt slag, till exempel rct-studier¹⁰⁴.
- Dels menar han att de typer av studiedesign man ofta använder sig av inom B&I-forskningen genomgående är av lägre bevisvärde¹⁰⁵. Han relaterar till hur man framför allt inom medicinområdet i huvudsak använder sig av studiedesign som anses ha ett högre bevisvärde, som till exempel metaanalys¹⁰⁶, rct- och kohortstudie¹⁰⁷. Deskriptiva studier, det forskningsupplägg som är vanligast före-

¹⁰⁰ Evidence Based Librarianship Interest Group (EBLIG) är en intressegrupp inom yrkesorganisationen The Canadian Library Association.

¹⁰¹ Glynn 2006a, s. 2

¹⁰² Eldredge 2004b, s. 42-45; Eldredge 2007, s. xxviii-xxxi

¹⁰³ Koufogiannakis, Slater & Crumley 2004, s. 232

¹⁰⁴ I en rct-studie (randomized controlled trial) undersöker forskaren en åtgärd genom att jämföra två eller flera slumpmässigt sammansatta grupper. Den ena gruppen omfattas av åtgärden (interventionsgruppen), medan den andra gruppen (kontrollgruppen) får en annan åtgärd eller ingen alls. Inom B&I-forskningen finns relativt få rct-studier. Se Nordheim, 2007, s. 24.

¹⁰⁵ En studies bevisvärde avser den vetenskapliga kvaliteten hos en enskild studie och dess förmåga att besvara en viss fråga på ett tillförlitligt sätt. Se Mini-Ordlista: <http://www.sbu.se/sv/Om-SBU/Ordlista/>

¹⁰⁶ En metaanalys är en form av systematisk litteraturöversikt där man med hjälp av statistiska metoder sammanväger flera enskilda studiers resultat. Se Willman, Stoltz & Bahtsevani, 2006, s. 162.

¹⁰⁷ I en kohortstudie följer forskaren en grupp individer, en kohort bestående av individer med vissa gemensamma drag eller egenskaper, över en viss tid. Kohortstudier jämför också grupper sins emellan. Individerna/grupperna exponeras eller exponeras inte för något slags fenomen varefter det efter en viss tid sker en utvärdering. Se Nordheim, 2007, s. 25.

kommande inom B&I-forskningen, anses inom medicinområdet ge resultat med lägre bevisvärde. Orsaken till att kvalitativt upplagda studier ofta placeras längst ner i hierarkin beror enligt Eldredge på deras potential för bias¹⁰⁸. Han utesluter dock inte att de har sitt värde för vissa typer av frågor. Vilka dessa typer av frågor är framgår i den modell Eldredge skapat och som beskrivs längre fram i texten.

Att man inom B&I-området till stor del använder sig av studiedesign med lägre bevisvärde medför, enligt Eldredge, att kvaliteten på forskningen inom B&I-området inte håller jämna steg med forskningen inom andra närliggande discipliner som till exempel informatik och datavetenskap, där man enligt Eldredge i större utsträckning använder sig av undersökningar med högre bevisvärde. På samma sätt, menar han, bör man inom B&I-området bör ha samma strävan i uppbyggnaden av den egna kunskapsbasen:

As other professions mobilize their resources to adress these deficiencies, we too need to be proactive in correcting the deficiencies in our own knowledge base. If we are not careful, our evidence base might look like a back-water in the near future.¹⁰⁹

För att underlätta och inspirera till användning av ett större spektrum av olika typer av studiedesign liksom studiedesign av högre evidensvärde inom B&I-området, har Eldredge, med inspiration från medicinområdet, sammanställt en modell – *EBL Levels of evidence* (presenterad första gången 2002 och senare reviderad) – där han till olika kategorier av frågeställningar anger och rangordnar vad han anser vara lämplig studiedesign.

Vid kategoriseringen av frågeställningarna har han utgått från den sammanställning av frågor, som Crumley & Koufogiannakis använde sig av när de formulerade de olika domänerna.¹¹⁰ Eldredge delade in frågorna i tre olika *kategorier*: förutsägande/preciserande frågor (*prediction*); intervenerande frågor (*intervention*); utforskande frågor (*exploration*)¹¹¹ De olika kategorierna finns närmare beskrivna i avsnitt 3.2.1.

EBL levels of evidence, revised¹¹²

Prediction	Intervention	Exploration
Systematic review	Systematic review	Systematic review
Meta-analysis	Meta-analysis	Summing up*
Prospective cohort study	RCTs	Comparative study+
Retrospective cohort study	Prospective cohort study	Qualitative studies**
Survey	Retrospective cohort study	Survey
Case study	Survey	Case study
Expert opinion	Case study	Expert opinion++
	Expert opinion++	

* See Light and Pillemer (1984) *Summing up* for a comprehensive overview of creative ways to synthesize exploratory study data.

+ A comparative study in the exploration category involves two or more qualitative studies.

** Qualitative studies include but are not limited to focus groups, ethnographic studies, naturalistic observations and historical analyses.

++ Expert opinion offered without rendering any supportive evidence.

¹⁰⁸ Bias eller systematiskt fel är ett resultatfel som inte uppstår genom slumpens inverkan utan genom procedurfel under en undersökning. Även fel som görs i tolkningen eller hanteringen av resultaten räknas som bias. Se Willman, Stoltz & Bahtsevani, 2006, s. 163.

¹⁰⁹ Eldredge 2004b, s. 45

¹¹⁰ Crumley & Koufogiannakis 2002, s. 63-64

¹¹¹ Eldredge 2002; Eldredge 2007, s. xxix-xxx

¹¹² Eldredge 2007, s. xxx

I modellen kan man för samtliga frågekategorier se att Eldredge placerar systematiska litteraturöversikter¹¹³ överst i hierarkin, dvs. anser att denna studiedesign har det högsta bevisvärdet. Övriga studiedesigner ger han olika bevisvärde beroende på till vilken kategori av frågor studiedesignen förs. För förutsägande och intervenerande frågeställningar anser han att kvantitativa forskningsupplägg lämpar sig bäst medan kvalitativa forskningsupplägg lämpar sig väl för utforskande frågeställningar. Eldredge påpekar emellertid att rangordningen mellan de olika typerna av studiedesign inte är statisk utan endast följer aktuella principer för vilka designtyper som är bättre än andra på att reducera bias.¹¹⁴

Eldredge's hierarkiska modell, till stora delar hämtad från den rangordning av studiedesign man använder sig av inom den evidensbaserade medicinen (EBM), diskuteras i EBLIP-sammanhang. Nedan presenteras diskussionsinlägg av Crumley & Koufogiannakis samt Given. Koufogiannakis har som motvikt till Eldredges hierarkiska modell introducerat en alternativ modell för val av studiedesign, medan Given förordar fler studieupplägg med ett kvalitativt perspektiv.

Crumley & Koufogiannakis – spektrummodellen

Att rct-studier, liksom andra typer av studiedesign med kvantitativt forskningsupplägg, kan anses ha ett högt evidensvärde är Crumley & Koufogiannakis överens om med Eldredge. Samtidigt påpekar de att man hittills inom B&I-forskningen, som de ser som en del av den samhällsvetenskapliga forskningstraditionen, i stor utsträckning förlitat sig på kvalitativa undersökningsmetoder. Att som Eldredge gjort, använda sig av en evidenshierarki där man utgår från de förhållanden som gäller inom medicinområdet där värdet av kvantitativa forskningsupplägg skattas högt, anser de inte passar för de frågor som ställs inom B&I-området. Crumley & Koufogiannakis har därför utarbetat en ny modell som de kallar *spektrummodellen (the core-centered approach)* och som återges nedan. Till skillnad från Eldredge bygger inte denna modell på en hierarkisk rangordning utan snarare på att man ska få en vägledning om vilka studiedesigner som vanligtvis används inom B&I-området.¹¹⁵

¹¹³ I en systematisk litteraturöversikt görs en sammanställning av alla tillgängliga vetenskapliga arbeten som belyser ett visst problem och som på ett systematiskt sätt och med en dokumenterad sökstrategi har sökts, granskats och sammanställts. Till skillnad från en metaanalys görs ingen statistisk sammanställning av alla de refererade resultaten. Se Willman, Stoltz & Bahtsevani, 2006, s. 85.

¹¹⁴ Eldredge 2004b, s. 42-44

¹¹⁵ Crumley & Koufogiannakis 2002, s. 64-68

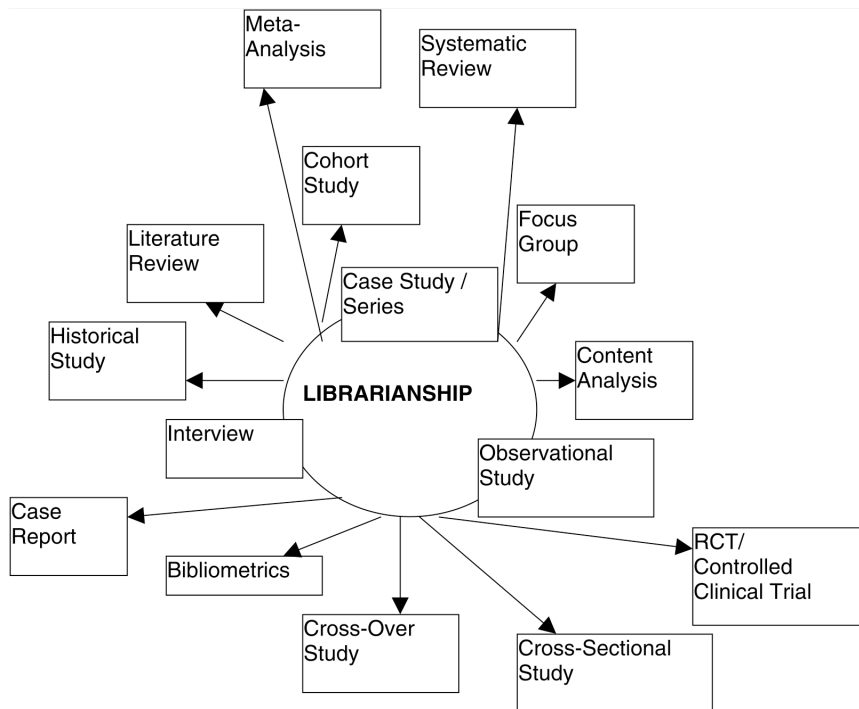

Figure 3 Core-centred approach to librarianship research

I modellens centrum har Crumely & Koufogiannakis placerat de inom B&I-området mest använda typerna av studiedesign – fallstudier, intervjuer och observationer – medan mindre använda studiedesigner har placerats längre ut. De betonar dock att man ska vara medveten om att de typer av studiedesign som används i störst utsträckning, dvs. de som ligger i centrum av modellen, också är de som har större potential för bias. Vidare betonar författarna att innehållet i modellen inte är statiskt, utan förändras allt eftersom mer forskning publiceras. Utseendet kan också variera beroende på typ av frågeställning.¹¹⁶

Ett problem med den cirkulära modellen, som Lena Nordheim framför, är att den vid val av studiedesign främjar, som hon uttrycker det, ”metodenes bruksfrekvens, ikke gyldighet”.¹¹⁷

Given – Kvalitativa/kvantitativa forskningsupplägg

En av de orsaker som föranlett Lisa Given att ge sig in i diskussionen kring val av lämpliga studiedesigner inom B&I-forskningen, är det i hennes tycke ensidiga framhållandet av kvantitativa framför kvalitativa forskningsupplägg när det gäller att producera forskningsresultat av hög kvalitet. Hon refererar till såväl Eldredge, som menar att en stor del av forskningsresultaten inom B&I-området bara når upp till en låg evidensgrad, som till Crumley & Koufogiannakis, vilka beskriver kvalitativa forskningsupplägg i termer som ”less rigorous and more prone to bias”.¹¹⁸ Detta synsätt har sin grund i den evidensbaserade medicinen och leder till, menar Given, att kvalitativa forskningsupplägg ges en

¹¹⁶ Crumley & Koufogiannakis 2002, s. 67-68

¹¹⁷ Nordheim 2007, s. 27

¹¹⁸ Eldredge 2004b, s. 44; Crumley & Koufogiannakis 2002, s. 61

undanskymd roll: ”qualitative reseracher and the results of their work remain marginalized in EBLIP”¹¹⁹.

Given anger i fyra punkter hur praktiker kan försäkra sig om att den forskning man använder sig av eller själv utför är av hög kvalitet, vare sig den rymmer kvalitativa eller kvantitativa forskningsupplägg.¹²⁰ Det kan ske genom:

- att utgå från vad man vill veta, dvs. den frågeställning man har, och därefter söka svaret med hjälp av för frågeställningen lämplig studiedesign.
- att i stället för den värdering och hierarkiska indelning av olika studiedesign som till stor del har hämtats från medicinområdet, bör man utveckla andra modeller som mer reflekterar den samhällsvetenskapliga forskningstraditionen där kvalitativa forskningsansatser är vanligt förekommande. Kvalitativa forskningsupplägg, menar Given, passar för många av de problemställningar som är vanliga inom B&I-området, till exempel när det gäller att beskriva förhållanden som inte är så kända eller för att beskriva en process snarare än ett resultat.
- att i stället för som vid kvantitativa metoder uppskatta studiens validitet och reliabilitet, bör man för kvalitativa metoder använda sig av andra typer av kriterier. Dessa typer av kriterier är inte mindre rigorösa än de kriterier som används för kvantitativa metoder, menar Given: ”they are simply different, and require different steps and measures to ensure quality data.”¹²¹
- att utveckla forskningsprojekt där såväl kvalitativt som kvantitativt inriktad forskning ryms och se de som två komplementära sätt att bedriva forskning på. Detta bör, enligt Given, i förlängningen leda till uppbyggandet av en relevant kunskapsbas inom B&I-området.

Given påpekar att hon inte är ensam om att i EBLIP-sammanhang försvara kvalitativa metoder och framhåller att flera med henne anser att det inte är metoderna i sig som är det centrala utan kvaliteten på forskningsresultaten och om man har använt sig av en för studien lämplig metod. Hon refererar till bland andra Booth & Brice vilka menar att den marginalisering som skett av kvalitativ forskning är resultatet av ett missförstånd.¹²² Booth & Brice skriver:

EBIP does not assume the innate superiority of any particular research design. Instead it echoes the advocates of evidence-based medicine in reasoning that the selection of an appropriate study design will be determined by the nature of the question being asked ... In fact, the centrality of the user perspective to many information contexts will immediately recommend more qualitative approaches.¹²³

2.2.4 EBLIP – kritik

Användningen av EBLIP är inte oomstridd och viss debatt förs i EBLIP-sammanhang. Några av de som har ifrågasatt EBLIP, eller åtminstone vissa aspekter av EBLIP är Marcus Banks, T. Scott Plutchak och Ola Pilerot. Deras kritik handlar inte om att ifrågasätta att EBLIP kan bidra till ökad forskningsanvändning. Snarare gäller den kriteri-

¹¹⁹ Given 2006, s. 380-81

¹²⁰ Given 2006, s. 384-85; Given 2007, s. 20-21

¹²¹ Given 2006, s. 380

¹²² Given 2006, s. 381

¹²³ Booth & Brice 2004b, s. 9

erna för vad som anses vara evidens av högt värde och synen på vilken typ av frågor som lämpar sig för detta arbetssätt.

Banks framförde sin kritik, ”friendly disagreements” som han uttryckte det, hösten 2008 i tidskriften EBLIP.¹²⁴ Sina synpunkter, som han sammanfattade i tre punkter, handlade om:

- att EBLIP innebär en ensidig syn på vilka typ av studiedesign som ger evidens av högt värde.
- att EBLIP passar dåligt som metod för att besvara vissa typer av frågor, speciellt frågor som berör på värderingar, dvs. frågor där det inte går att finna ett ”rätt” svar.
- att användningen av EBLIP på ett oavsiktligt sätt hämmar innovation.¹²⁵

Plutchak beskrev, i en debatt mellan honom och Booth vid konferensen EBLIP4 år 2007, sin inställning till EBLIP som försiktigt skeptisk. Det han, i likhet med Banks, ifrågasatte var huvuvida de frågor man ställer sig inom B&I-området – av vilka många berör värderingar – verkligen kan besvaras med hjälp av EBLIP. Till skillnad från inom medicinområdet och användningen av EBM, kan man inom B&I-området, menar Plutchak, inte förvänta sig ett slutgiltigt svar: ”There isn’t a right answer.”

Den kritik Pilerot har framfört mot EBLIP handlar bland annat om synen på forskningsanvändning och hur olika typer av forskningsupplägg värderas. I ett föredrag vid konferensen EBLIP5, år 2009, avslutade han med att jämföra den syn på forskningsanvändning han tyckte sig se i EBLIP-sammanhang med sin egen syn. I EBLIP-sammanhang, menade han, ser man forskningsanvändning som ett resultat av en envägskommunikation från forskningen till praktiken. Sin egen syn beskrev han som att forskningsanvändning är ett lärande och utforskande som bland annat bygger på en dialog mellan de två parterna. När det gäller den i EBP-sammanhang ofta förekommande tanken att kvantitativa forskningsupplägg ger resultat av högst värde, en tanke som han menade härrör från ett naturvetenskapligt synsätt, framförde Pilerot åsikten att kvalitativa forskningsmetoder mer användbara än kvantitativa inom B&I-området, liksom inom övriga samhällsorienterade vetenskaper.

En del av de kritiska synpunkter som framförts har bemötts av Booth. I viss mån ger han kritikerna rätt och framhåller betydelsen av en ständigt pågående självgranskning av hur man använder sig av EBLIP. Han framhåller också att åsikterna i EBLIP-sammanhang förändras och inte är identiska med hur det såg ut i ett inledningsskede, då de var starkt influerade av den evidensbaserade medicinen (EBM) där kvantitativa forskningsmetoder förordas som grund för evidens. Inom B&I-området behöver man, betonar Booth, förlita sig på ett större urval studieupplägg för att finna bästa tillgängliga evidens, men utan att för den skull tumma på kvaliteten.¹²⁶

Koufogiannakis¹²⁷, som också hon har deltagit i debatten, fokuserar på den kritik som berör sambandet mellan EBLIP och innovation. Hon ger Banks rätt i att EBLIP kan verka hindrande på innovation (nyskapande), men framhåller samtidigt att det i så fall är oavsiktligt och att användningen av EBLIP inte nödvändigtvis utesluter innovation:

¹²⁴ Banks 2008

¹²⁵ Banks 2008, s. 87

¹²⁶ Booth 2008, s. 78

¹²⁷ Koufogiannakis 2007

If the evidence is lacking, then one can still move ahead even though there is no direct relevant previous research. This is generally where innovative practitioners will find themselves, since it is unlikely that evidence already exists for something that is a new solution.¹²⁸

2.3 Sammanfattande kommentarer

Vad som belyses i detta kapitel är att forskningsrön inom B&I-området inte tycks användas i någon större utsträckning bland praktiker, samtidigt som flera forskare betonar vikten av *forskningsanvändning* bland praktiker, inte minst för att utveckla den egna professionen. Orsaken till det bristfälliga utnyttjandet av tillgänglig forskning beskrivs i form av olika *hinder*. Bland annat handlar det om tidsbrist, men även en rad andra faktorer spelar in, som bristande kontakt mellan forskning och praktik och praktikers uppfattning att forskningen saknar relevans för den egna verksamheten.

Denna situation, dvs. bristande användning av forskningsresultat, menar flera forskare, indikerar ett *kommunikationsgap mellan forskning och praktik*. Kommunikationsgapet kan, med referens till Haddow & Klobas, dels ses som att kommunikationen av forskningsresultat till praktiker är ineffektiv och dels att kommunikationen mellan de två grupperna inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. En litteraturstudie som utförts av Haddow & Klobas¹²⁹ där de studerat spridningen av forskningsresultat till praktiker och gapet mellan de två grupperna mer ingående, används i avsnitt 3.1.

Hur kan då detta gap mellan forskning och praktik överbryggas, vilket i förlängningen skulle kunna öka forskningsanvändning bland praktiker? Ett par olika *strategier* framförs: dels att bygga upp ett samarbete mellan forskare och praktiker (collaboration) samt att skapa möjligheter för fortlöpande kommunikation mellan forskare och praktiker (communication). Ytterligare en strategi som nämns, och som står i fokus för denna uppsats, är *evidensbaserat arbetssätt*, inom B&I-området benämnt evidensbaserat biblioteksarbete (EBLIP).

Som framgår av det inledande avsnittet är EBLIP inte speciellt utbrett inom B&I-området. I litteraturen framförs några faktorer som väsentliga för att underlätta användningen av EBLIP, faktorer som berör kunskapsbasen inom B&I-området, praktikers färdigheter i att kunna använda sig av denna och EBLIP i stort samt arbetsledningens roll som initiativtagare och underlättare för användningen av EBLIP på arbetsplatsen.

Inte minst viktig för användbarheten av EBLIP är praktikers inställning till att använda sig av arbetssättet. Utifrån resultaten från en pågående studie av Partridge, Thorpe, Edwards & Hallam¹³⁰ som genomförs bland praktiskt verksamma bibliotekarier i Australien, framkommer vitt skilda uppfattningar om betydelsen av att använda sig av EBLIP. Denna studie kommer att ligga som grund för den avslutande diskussionen i uppsatsen (avsnitt 5.2), där synpunkter från uppsatsens informanter, och då i sina dubbla roller som praktiker och i arbetsledande ställning, jämförs med resultaten från den australiensiska studien.

¹²⁸ Koufogiannakis 2007, s 109

¹²⁹ Haddow & Klobas 2004

¹³⁰ Partridge et al. 2007; Thorpe, Partridge & Edwards 2008

I detta kapitel redogörs också för den debatt som försiggått i EBLIP-sammanhang rörande värdet av olika typer av studiedesign. Viss kritik har framförts mot arbetsättet, vilken avslutningsvis redovisas.

3. Teoretisk referensram

I detta kapitel presenteras uppsatsens teoretiska referensram som dels består av Haddow & Klobas beskrivning av gapet mellan forskning och praktik och dels av en beskrivning av EBP-processen, en metod som kan ses som en arbetsprocess för användningen av EBLIP. Denna referensram används i analys- och diskussionskapitlet för att belysa uppsatsens frågeställningar.

3.1 Gapet mellan forskning och praktik

Enligt Genoni, Haddow & Ritchie är det en allmän uppfattning inom B&I-området att bibliotekarier sällan använder sig av forskningsresultat som grund för beslut i sin yrkesutövning. Det anses också, menar de, att bibliotekarier förlitar sig på, som de uttrycker det, ”little more than instinct and colleagues opinions” och att detta kan leda till en verksamhet grundad på dåligt underlagda beslut.¹³¹

Vidare anses det, enligt Genoni, Haddow & Ritchie, att bibliotekariers bristande intresse för forskningsanknytning i sin yrkesutövning indikerar att det existerar ett *kommunikationsgap* (communication gap) mellan forskare och praktiker. De refererar bland annat till Turner som studerat förekomsten av ett sådant gap.¹³² Turner skriver: ”... the cross-fertilisation of ideas between these two communities appears to be rare in LIS, and a communication chasm indubitably exists”¹³³ I förlängningen kan den bristande användningen av forskningsresultat bland praktiker leda till att yrkesområdet stagnerar, menar Genoni, Haddow & Ritchie.

Även Haddow & Klobas¹³⁴ beskriver den bristande kommunikationen mellan forskning och praktik som ett gap som förhindrar förmedlingen av forskningsresultat till praktiken. Med förekomsten av ett gap som utgångspunkt har Haddow & Klobas utfört en litteraturstudie över B&I-forskning där de studerat förmedlingen av forskningsresultat till praktiken. Materialet omfattar tiden från mitten av 1970-talet fram till början av 2000-talet. De uttrycker det som att det föreligger ett *kommunikationsgap* mellan forskning och praktik. Utifrån studien har Haddow & Klobas identifierat *elva olika former* som gapet kan anta.

Dessa olika former av gapet kommer att beskrivas närmare i följande avsnitt (3.1.1). Utöver de olika formerna av gapet har Haddow & Klobas i litteraturen identifierat *strategier* för att överbrygga gapet och närmare studerat *utvärderingar* av dessa strategier. Detta behandlas i avsnitt 3.1.2.

3.1.1 Olika former av gapet enligt Haddow & Klobas

De olika formerna av gapet som Haddow och Klobas har identifierat benämner de: *knowledge gap, culture gap, motivation gap, relevance gap, immediacy gap, publication gap, reading gap, terminology gap, activity gap, education gap* och *temporal gap*.

¹³¹ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 49

¹³² Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 51

¹³³ Turner 2002, s. 9

¹³⁴ Haddow & Klobas 2004

Haddow & Klobas tillägger att dessa olika former av gapet ofta interagerar med varandra, något som kan leda till att problemen förstärks.¹³⁵

De olika formerna av gapet presenteras mer ingående nedan, i huvudsak utifrån den beskrivning som Haddow & Klobas ger. En svensk beskrivande översättning av gapens engelska benämningar återfinns i rubrikerna. Översättningen är hämtad från Gärdén.¹³⁶ För att ytterligare belysa de olika formerna av gapet kompletteras denna presentation med vad som framkommer i några av de artiklar som ingår i litteraturöversikten. Dessutom används som underlag en artikel som inte ingår i litteraturöversikten, där Haddow, tillsammans med Genoni & Ritchie, står som författare samt e-postkontakt med Haddow.

1) Brist på kommunikation mellan forskare och praktiker (*knowledge gap*)

Haddow & Klobas menar att forskningen har en potential att förse praktiker med ny kunskap som skulle kunna förbättra verksamheten. Men på grund av att kommunikationen mellan de två grupperna är bristfällig är denna potential underutnyttjad. Därigenom uppkommer och bibehålls ett kunskapsgap. Så här beskriver Haddow kunskapsgapet närmare:

A great deal of very good research is carried out, but much of it is never effectively communicated to practitioners. Another side to this would be to say practitioners do not seek out research – but the paper [Haddow & Klobas 2004; min anm.] does not suggest that it is practitioners alone who are responsible for the gap. The knowledge gap occurs because of poor communication – which is a two way process.¹³⁷

Även Turner framför att man i B&I-litteraturen ofta återkommer till det faktum att forskningsanvändningen bland praktiker är låg: ”The literature repeatedly indicates that research use by information professionals is remarkably low.”¹³⁸

2) Kulturella skillnader mellan forskare och praktiker (*culture gap*)

I Haddow & Klobas beskrivning av kulturgapet kan fyra aspekter urskiljas:

- Praktiker och forskare har svårt att förstå varandras synsätt.
- De två grupperna värdesätter olika typer av forskning.
- Ny kunskap erhålls på olika sätt. Till skillnad från forskare förlitar sig praktiker ofta på hur man tidigare gjort, på auktoriteter och på den egna intuitionen.
- Man kommunicerar främst inom den egna gruppen.

I artikeln ”Why don’t librarians use research?” utvecklar Haddow tillsammans med Genoni och Ritchie tanken om en kulturskillnad som separerar de två grupperna – en skillnad som Haddow & Klobas beskriver som ett kulturgap. Trots att forskare och praktiker delar en gemensam professionell bas ingår man i två separata kulturer med olika sätt att kommunicera, menar Genoni, Haddow & Ritchie. Medan forskare i huvudsak utför sitt arbete med syfte att utveckla den teoretiska kunskapsbasen inom ämnet, efterlyser prak-

¹³⁵ Haddow & Klobas 2004, s. 33

¹³⁶ Gärdén 2009

¹³⁷ Haddow 2008

¹³⁸ Turner 2002, s. 2

tiker en forskning som är tillämpbar.¹³⁹ Hur forskare och praktiker värdesätter olika typer av forskning belyses av Clayton (citerad i Haddow, Genoni & Ritchie, 2004, s. 53) där han beskriver skillnaderna med hjälp av tre motsatspar:

...researchers' preferences for objective, verifiable data, while practitioners want experimental, problem-solving information; researchers' preferences for validity and reliability in research methods, while practitioners want projects to have pragmatic value and to be influential in a specific situation; and researchers' use of scientific and technical vocabulary, while practitioners expect standard professional jargon.¹⁴⁰

3) Praktikers brist på intresse för forskning (*motivation gap*)

Av Haddow & Klobas litteraturstudie framgår att praktiker har bristande intresse för forskning. De konstaterar att i vissa av artiklarna kritiserar praktiker för att huvudsakligen fokusera på den dagliga verksamheten.

Även Turner pekar på praktikers bristande motivation att konsultera forskning. Av hennes undersökning framgår att praktiker ofta anser att forskningslitteraturen inte är till någon direkt hjälp i arbetet. Turner talar om en klyfta: "a dictomy between LIS research and practice, underpinned by conflict between motivations guiding each community."

4) Forskningen anses inte relevant eller tillräckligt praktisk (*relevance gap*)

Av Haddow & Klobas studie framgår att det finns en skillnad mellan forskare och praktiker i synen på vad som är ett "problem" och därmed värt att satsa forskningsresurser på. Praktiker anser att den forskning som bedrivs inte är tillräckligt användbar, dvs. att den saknar relevans för deras verksamhet.

Bland annat visar Turners undersökning på att många praktiker ser forskningen som irrelevant, något som hon anser vara den huvudsakliga orsaken till att praktiker väljer att inte konsultera forskning. En av informanterna i Turners undersökning uttrycker sig på följande sätt:

Academic LIS research [is; min anm.] not really helpful – we require operationally based material. Academic research *reflects* the trends and developments – it does not provide *leadership*. This is usually to be found at practitioner level."¹⁴¹

Genoni, Haddow & Ritchie pekar på den diskrepans som finns mellan forskares och praktikers syn på forskningens inriktning. Medan forskare i första hand önskar bidra till en utveckling av kunskapsbasen inom ämnet, kritiserar praktiker den alltför teoretiska inriktningen på forskningen och menar att den därmed inte är användbar för praktiskt arbete.¹⁴² Powell, Baker & Mika är inne på liknande tankegångar och menar att forskningens icke-praktiska anknytning är en av orsakerna till att praktiker avstår från att konsultera befintlig forskning.¹⁴³

¹³⁹ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 50, 54-55

¹⁴⁰ Clayton, Peter (1992). Bridging the gap: Research and practice in librarianship. Ingår i Clayton & McCaskie (eds.). *Priorities for the future: Proceedings of the First National Reference and Information Service Section Conference and the University, College and Research Libraries Section Workshop on Reserach*. Canberra, D.W. Thorpe, S. 73-76

¹⁴¹ Turner 2002, s. 10

¹⁴² Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 54-55

¹⁴³ Powell, Baker & Mika 2002, s. 70

5) Omedelbara forskningsresultat saknas (*immediacy gap*)

Haddow & Klobas konstaterar utifrån litteraturstudien att praktiker ställer krav på snabba lösningar för sina problem. Det får inte gå för lång tid från det att problemet uppstår till dess att en lösning nås. Forskare däremot kan arbeta utifrån längre perspektiv.

6) Liten publicering (*publication gap*)

Haddow & Klobas studie visar att antalet publicerade forskningsartiklar inom B&I-området anses vara litet både i absolut tal och i proportion till den totala mängden publicerade artiklar inom området. Dessutom konstaterar de att forskningslitteraturen kännetecknas av att en relativt låg andel praktiker publicerar egen forskning.

Att den forskning som utförs av praktiker endast i liten utsträckning publiceras, beskrivs även av Genoni, Haddow & Ritchie.¹⁴⁴

7) Saknar tradition av att läsa in sig på varandras områden (*reading gap*)

Av Haddow & Klobas litteraturstudie framkommer att forskare och praktiker inte läser varandras litteratur.

Vilka tidskrifter läser praktiker respektive forskare? Enligt Genoni, Haddow & Ritchie föredrar praktiker yrkestidskrifter som ger praktisk vägledning för det dagliga arbetet medan forskare föredrar tidskrifter som är mer forskningsinriktade och helst utformade för en internationell läsekrets.¹⁴⁵ I Haddow & Harveys undersökning, där ett fyrtiotal australiensiska bibliotekarier deltog, framkommer att den potential forskningspublikationer har att förmedla forskningsresultat till praktiker inte används. De frågar sig på vilket sätt denna förmedling via tidskrifter kan förbättras.¹⁴⁶

8) Praktik och forskning har separata terminologier (*terminology gap*)

Haddow & Klobas konstaterar att grupptillhörighet präglar terminologin, såväl för praktiker som för forskare. I forskarsammanhang är terminologin specifik och därför svårtillgänglig för praktiker.

Turner beskriver, utifrån sin undersökning, hur forskningsinformation ofta upplevs som svårtillgänglig av praktiker på grund av det sätt på vilket den presenteras.¹⁴⁷

9) Få forskande praktiker (*activity gap*)

Haddow & Klobas noterar att det endast är ett fåtal praktiker som utför egen forskning.

Genoni, Haddow & Ritchie berör också de problemet med att endast ett fåtal praktiker forskar. De beskriver den forskning som praktiker ändå utför som ”öar” med få möjligheter till att förmedla forskningsresultat vidare till kollegor inom området. Som huvud-

¹⁴⁴ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 54

¹⁴⁵ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 55

¹⁴⁶ Haddow & Harvey 2003, s. 254-56

¹⁴⁷ Turner 2002, s. 4

saklig orsak anger de brist på medel från bland annat yrkesorganisationer och andra intressenter med anknytning till B&I-området och som skulle tänkas kunna initiera till forskningsprojekt på arbetsplatser.¹⁴⁸ Powell, Baker & Mika konstaterar i sin undersökning att praktiker sällan erbjuds tid avsatt för forskning och/eller utbildning i forskningsmetodik och menar att det är en av orsakerna till att så få praktiker bedriver egen forskning.¹⁴⁹

10) Praktiker saknar kunskaper för att genomföra egna studier (*education gap*)

Av Haddow & Klobas litteraturstudie framgår att praktiker saknar tillräcklig kunskap och/eller erfarenhet för att själva bedriva forskning.

Powell, Baker & Mika redogör för en studie där man undersökt bibliotekariers intresse för och förmåga till att studera och tillämpa forskningsresultat i praktiskt arbete samt hur dessa ställer sig till att utöva egen forskning. Inga entydiga svar framkom, men informanterna menade att man i sin grundutbildning erhållit tillräckliga kunskaper i att läsa och förstå forskningsrapporter. Däremot ansåg de sig sakna utbildning när det gäller att utföra forskning på egen hand.¹⁵⁰

11) Praktiker hinner inte läsa forskning/genomföra egna studier (*temporal gap*)

Haddow & Klobas konstaterar att praktikers tid för att ta del av forskning och/eller för att utföra egen forskning är begränsad. Orsaken uppges vara att det dagliga biblioteksarbetet tar det mesta av tiden och måste göras i första hand.

Även i såväl Turners som Powell, Baker & Mikas undersökningar framkommer att praktiker saknar tid för studier av forskningslitteratur.¹⁵¹

3.1.2 Strategier för att överbrygga gapet

De förslag på åtgärder för att minska gapet mellan forskning och praktik inom B&I-området, som Haddow & Klobas fann i sin litteraturstudie, har de fört till två olika typer av strategier. Den första strategin innefattar åtgärder som är inriktade på att öka praktikers engagemang i forskning, medan den andra strategin innefattar åtgärder som är inriktade på att underlätta spridningen av forskningsresultat till praktiker.¹⁵²

Strategi I – att öka praktikers engagemang i forskning

De åtgärdsförslag som Haddow & Klobas fört till den strategi som bygger på att öka praktikers engagemang i forskning, handlar för det första om att ge fler praktiker möjlighet till egen forskning. Här finns bland annat förslag som rör utbildning i forskningsmetodik och andra typer av vidareutveckling inom yrket samt att praktiker ges tid och andra former av stöd för egen forskning. För det andra handlar åtgärdsförslagen om att utöka antalet publikationer riktade till praktiker, där de kan publicera egen forskning. Samtliga åtgärdsförslag inom denna strategi skulle kunna leda fram till, som Haddow

¹⁴⁸ Genoni, Haddow & Ritchie 2004, s. 56-57

¹⁴⁹ Powell, Baker & Mika 2002, s. 69-71

¹⁵⁰ Powell, Baker & Mika 2002, s. 70-71

¹⁵¹ Turner 2002, s. 4; Powell, Baker & Mika 2002, s. 69-70

¹⁵² Haddow & Klobas 2004, s. 33-34

och Klobas uttrycker det, utvecklingen av: ”a culture that nurtures and offers opportunities for research”¹⁵³.

Strategi II – att underlätta spridningen av forskningsresultat till praktiker

Bland de förslag på åtgärder som Haddow & Klobas fört till denna strategi, som bygger på att underlätta spridningen av forskningsresultat till praktiker, finns i den litteratur som ingår i deras studie ett ofta återkommande förslag. Förslaget går ut på att uppmuntra forskare och eventuella intermediärer, exempelvis redaktörer, att i tidskrifter som läses av praktiker, dvs. yrkestidskrifter, publicera sammanfattningar av aktuell forskning.¹⁵⁴ I en tidigare artikel av Haddow, skriven tillsammans med Harvey, beskrivs denna åtgärd med orden: ”Efforts may be better focused on providing ’best practice’ summaries of research and on publishing research in more general popular professional journals and newsletters.”¹⁵⁵ Även Turner vars artikel ingår i litteraturstudien, föreslår att sammanfattningar av forskningsresultat presenteras i yrkestidskrifter. Ett annat, ganska snarlikt förslag, bygger på att i forskningstidskrifter inkludera sammanfattningar och/eller guidelines, skrivna specifikt för praktiker.¹⁵⁶

Att tillämpa ett evidensbaserat arbetssätt är ytterligare ett förslag som nämns i den studerade litteraturen. I och med att ett evidensbaserat arbetssätt bygger på att man använder sig av forskningsartiklar bör det, menar Haddow & Klobas, ge praktiker en vana att söka underlag i publicerad forskning.¹⁵⁷

Effektiviteten hos respektive strategi

Utifrån litteraturstudien har Haddow & Klobas kunnat dra vissa slutsatser om effektiviteten hos de föreslagna åtgärderna när det gäller att minska gapet mellan forskning och praktik.¹⁵⁸

Bland föreslagna åtgärder som har förts till den första strategin – att öka praktikers engagemang i forskning – återfinns utbildning i forskningsmetodik. Haddow & Klobas har emellertid inte funnit några belegg för att denna åtgärd skulle ha önskvärd effekt. Men att helt förkasta utbildning i forskningsmetodik vore dock att dra det hela för långt, menar de. Trots att forskningen inte kunnat påvisa ett samband mellan kunskaper i forskningsmetodik och engagemang i forskning kan utbildning i forskningsmetodik som åtgärd bidra till att överbrygga gapet på andra sätt. Det kan ske till exempel genom att kompetensen att använda sig av forskningsrelaterad terminologi liksom kunskapen och skickligheten i att kunna förstå och kritiskt granska forskningsartiklar ökar.

När det gäller föreslagna åtgärder inom den andra strategin – att underlätta spridning av forskningsresultat till praktiker – har Haddow & Klobas funnit endast en som verkar fungera. Åtgärden innebär att i yrkestidskrifter för praktiker inkludera forskningsrapporter, antingen i form av sammanfattningar eller i form av "guidelines", dvs. riktlinjer baserade på forskning som vänder sig till praktiker i syfte att appliceras i praktiskt arbe-

¹⁵³ Haddow & Klobas 2004, s. 33

¹⁵⁴ Haddow & Klobas 2004, s. 34

¹⁵⁵ Haddow & Harvey 2003, s. 256

¹⁵⁶ Turner 2002, s. 10

¹⁵⁷ Haddow & Klobas 2004, s. 34

¹⁵⁸ Haddow & Klobas 2004, s. 34-36, 39-40

